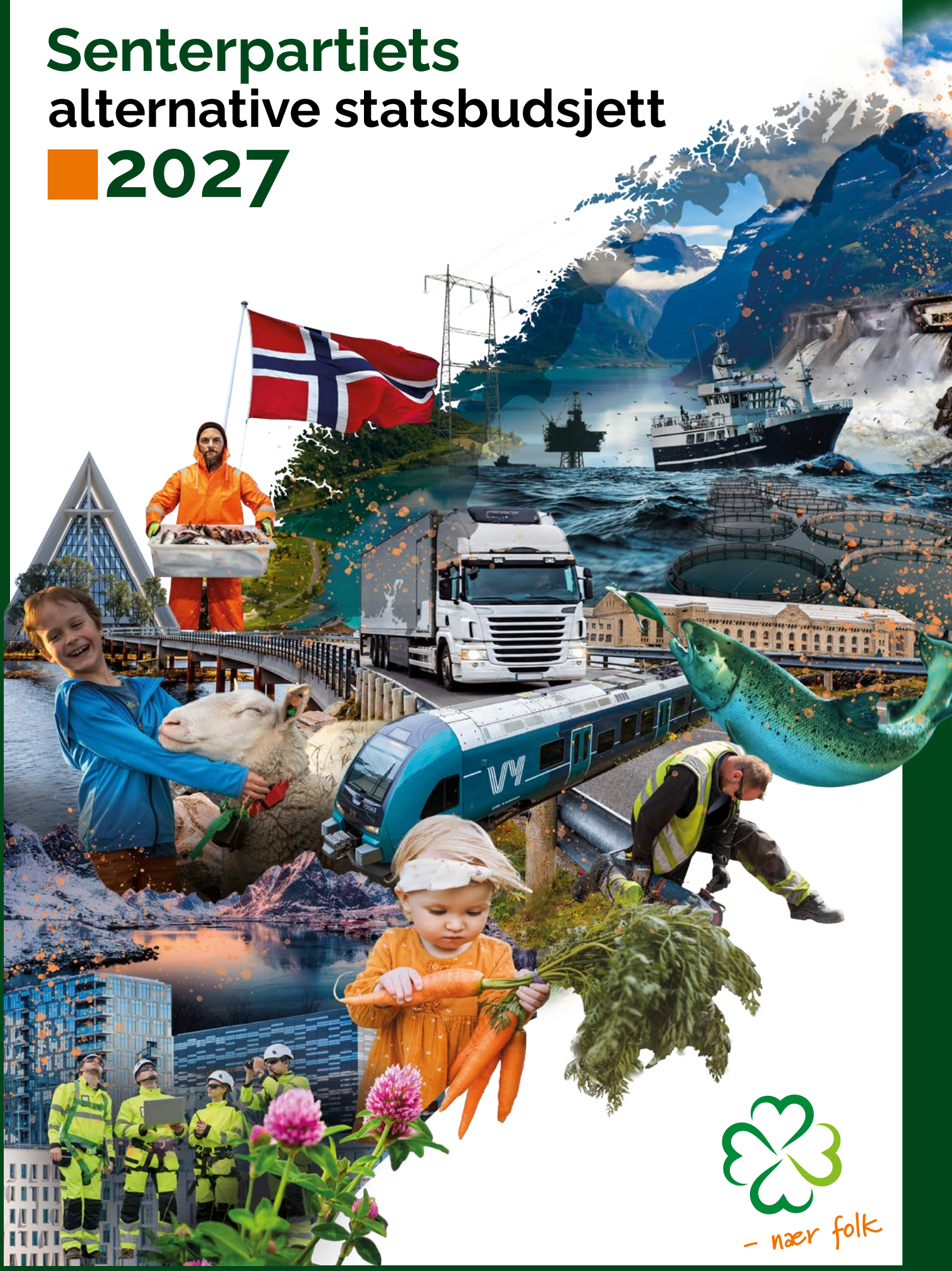
Senterpartiets alternative statsbudsjett 2027

Redaksjon:
Bjørn Arild Gram, finanspolitisk talsmann
Joachim Teruel Sandnes, finanspolitsk rådgiver

Layout: Senterpartiets stortingsgruppe
Trykk: Stortingets hustrykkeri
Foto: Bildene er i all hovedsak tatt av Senterpartiets husfotograf, Ragne Borge Lysaker.
Unntak fra dette: Bildet av Urnes stavkirke på side 34 er © Hedvig Idås/Fortidsminneforeningen.
Bildene på venstre på s. 8 og øverst til venstre på s. 27 er tatt av John Arne Balto og bildet på s. 42 er tatt av Morten Brakestad/Stortinget. Forside: Kollage av Spiren design/Iren Beathe Teigen.

Bruk av KI i arbeidet: Senterpartiets stortingsgruppe bruker KI-redskaper for bilde, tekst og layout. Når det gjelder bilder, handler det om lyskorreksjon og dypetsinger/endring av bakgrunn. Når det gjelder tekst kan det dreie seg om utarbeidelse av utkast på grunnlag av tekstskisser (skissene blir så bearbeidet manuelt), språkvask, korrekturer, sammenfatninger/forkortelser og endring av målform, utarbeidelse av punktlister på grunnlag av løpende tekster osv. Den endelige redaksjonen av dokumentet er gjennomført manuelt av høyst levende mennesker. Det tas forbehold om at det kan forekomme korrekturfeil og tabellfeil. Når slike oppstår, skyldes de oftest menneskelig svikt.

Senterpartiets alternative statsbudsjett 2027

Forord **5**

En politikk som virker for hele Norge **7**

Fagområdene **12**
Skatte- og avgiftspolitikken 12
Helse- og omsorgspolitikk 14
Barn- og familiepolitikk 17
Energi- og miljøpolitikken 18
Næringspolitikken 20
Kommune- og distriktspolitikkk 24
Samferdselspolitikken 26
Justis- og beredskapspolitikken 30
Kulturpolitikk 32
Utdanningspolitikken 36
Arbeids- og sosialpolitikken 38
Forsvars- og utenrikspolitikken 40

Budsjettet i tall **43**
Departementsvis gjennomgang 44
Skatte- og avgiftsopplegget 63
Nøkkeltall 64

Økning til fylker og kommuner **65**

Senterpartiets stortingsgruppe

Bent-Joacim Bentzen
Justis

Bengt Fasteraune
Kommunal

Bjørn Arild Gram
Finans/skatt,
arbeid og sosial

Maren Grøthe
Energi og miljø,
idrett og frivillighet

Geir Inge Lien
Samferdsel

Geir Pollestad
Næring og kontroll

Erling Sande
Utdanning og forskning,
kultur og media

Kjersti Toppe
Helse og omsorg,
oppvekst og trossamfunn

Trygve Slagsvold Vedum
Parlamentarisk leder,
Utenriks og forsvar

Et budsjett for hele Norge!

Senterpartiets alternative statsbudsjett setter en tydelig kurs for Norge. Vi trenger en langt mer kraftfull politikk for sosial og geografisk utjamning. Tjenester nært folk sikrer hverdagstryggheten og muligheten til å bo og skape verdier i hele vårt langstrakte land. Lavere avgifter og skatter med god fordelingsprofil gir bedre hverdagsøkonomi og bedre rammevilkår for bedriftene våre. En ambisiøs distriktspolitikk og satsing på små og store utviklingsprosjekt skal skape muligheter i hele landet.

I alternativt statsbudsjett er det en hovedprioritet for Senterpartiet å styrke kommunenes og sykehusenes økonomi betydelig. Fordi det er disse som gir oss de hverdagstjenestene som er så viktige i livene våre. Vi ser hva som skjer når det blir for stramt. Tilbud sentraliseres og reduseres. Regjeringen har for lave ambisjoner for de grunnleggende tjenestene. Senterpartiet vil satse mer på oppvekst, helse og omsorg og gode kommunikasjoner i hele landet.

Den siste tiden har vist oss hvor krevende høye energipriser kan være for både familieøkonomien og for verdiskapingen i næringslivet. Senterpartiet ønsker både systemendringer og tiltak her og nå for å holde strømprisene nede. Vi foreslår også kraftfulle grep for dempe utslagene av høye drivstoffpriser. Mens Ap-regjeringen foreslår ytterligere avgiftsøkninger, vil Senterpartiet ha betydelige avgiftskutt.

Ap-regjeringen viser ingen vilje til å satse på distriktspolitikken og utvikling i hele Norge. Tvert imot, i år som i fjor er statsbudsjettforslaget fra regjeringen fullpakket med omkamper og kuttforslag på det meste som har med dette å gjøre. Senterpartiet vil noe helt annet, og vi nøyer oss slett ikke med å reversere kuttforslag på viktige områder for oss. Vi skal både sikre det vi har oppnådd i tidligere budsjett, og samtidig ha nye løsninger som styrker distriktspolitikken videre.

I dette alternative budsjettet legger vi fram endringer og satsinger som gjelder alle samfunnsområdene. For eksempel for å styrke kriminalitetsbekjempelsen, løfte satsingen på veg, bane og havner, styrke kulturliv og frivillighet og beredskapen. Og vi fremmer viktige grep for bygge- og anleggsnæringen og for landbruket.

Jeg ønsker alle god lesning. Nå venter tøffe budsjettforhandlinger. Senterpartiet står på for hele Norge!

Bjørn Arild Gram
Første nestleder og
finanspolitisk talsperson

NÆR
FOLK I HELE

Politisk profil, altbud 2027

En politikk som virker for hele Norge

Norge er et langstrakt land. Avstandene er store, naturen er rik og folk bor spredt. Likevel har vi gjennom generasjoner klart å bygge et samfunn preget av tillit, små forskjeller og et sterkt fellesskap. Det har ikke kommet av seg selv.

Norge har lykkes fordi vi har tatt hele landet i bruk. Gjennom skiftende tider har Senterpartiet stått fast på at samfunnet skal bygges nedenfra, at folk skal ha innflytelse over sin egen hverdag, og at det skal være mulig å leve gode liv i hele landet. Vårt alternative statsbudsjett for 2027 er en videreføring av disse lange linjene, men også et svar på de utfordringene folk nå føler i hverdagen. Det er et alternativt budsjett som:

- Styrker sosial og geografisk utjevning.
- Bidrar til å utvikle hele Norge,
- Sikrer gode velferdstjenester og
- Gir lavere avgifter og lavere skatt for folk og næringsliv.

Vitale lokalsamfunn fra nord til sør

Kommunene er bærebjelken i den norske velferdsstaten. Det er de som sørger for barnehagen, skolen, helsetjenestene og eldreomsorgen. De møter innbyggerne gjennom hele livet, fra den første dagen i barnehagen til den siste tiden på sykehjemmet. Når kommuneøkonomien svekkes, er det disse grunnleggende velferdstjenestene som rammes. I verste fall blir tjenesten nedlagt og sentralisert, i mange tilfeller betyr det færre ansatte, lengre ventetid og mindre tid til den enkelte.

Sp vil styrke kommuneøkonomien fordi sterke kommuner er en forutsetning for gode tjenester nært folk. Lokale folkevalgte må ha reelt handlingsrom til å utvikle sine egne lokalsamfunn. Staten må ha tillit til at kommunene kjenner lokale behov, i stedet for å møte dem med stadig flere rapporteringskrav, øremerkinger og statlige pålegg. Store enheter og mer sentralisering gir ikke bedre tjenester.

Ap-regjeringens budsjettforslag legger etter Sp's syn opp til mer sentralisering. Når kommunene får for lite til å møte veksten i oppgaver og kostnader, blir resultatet nedlegging og dårligere tjenester. Når statlige arbeidsplasser, fagmiljøer og beslutninger samles, rammes lokalsamfunn som allerede har mistet viktige funksjoner. Sp vil snu denne utviklingen. Det skal være mulig å skape arbeidsplasser og opprettholde gode tjenester i hele landet.

Lavere avgifter er nødvendig

Krigen i Midtøsten førte tidligere i år til betydelig økte drivstoffpriser i Norge og resten av verden.

Prisene på drivstoff og energi er fortsatt høye og antas å forbli høye framover. Hvor lenge dette varer, eller om det er «en ny normal», vet ingen.

Når krig og konflikt bidrar til økte priser og stor usikkerhet for folk og næringsliv, mener vi politikken må svare på folks problemer. Sp vil på kort sikt kutte drivstoffavgiftene, men vil også på lang sikt ha lavere avgifter for folk og bedrifter.

For mange er bilen helt nød-

vendig for å komme seg på jobb, levere i barnehagen, handle mat eller delta i fritidsaktiviteter. Det gjelder særlig i distriktene, der avstandene er store og kollektivtilbudet er begrenset. Også næringslivet er avhengig av transport. Varer skal fram og håndverkerne skal ut på oppdrag. Når drivstoffprisene øker, rammer det derfor både geografisk og sosialt skjevt. De som kjører lengst og har færrest alternativer, betaler mest.

Lave transportkostnader er for Senterpartiet en avgjørende del av det å binde Norge sammen. Vi er mot et avgiftssystem som gjør det urimelig dyrt å bo, arbeide eller drive næring i deler av landet der bilen og lastebilen er en forutsetning i hverdagen. Klimapolitikken må kutte utslipp, men den må også ta utgangspunkt i tilgjengelig teknologi og norske forhold. Avgifter som først og fremst øker kostnadene, uten at folk eller bedrifter har reelle alternativer, gir liten klimaeffekt og kan svekke oppslutningen om nødvendige omstilling. Senterpartiet vil prioritere tiltak som virker, framfor stadig høyere kostnader for folk og næringsliv.

Bedre sykehustilbud i hele Norge

Sp mener at Sykehus-Norge trenger flere ambulanser, leger og sykepleiere og færre direktører.

Senterpartiet har i to tiår kjempet mot helseforetaksmodellen fordi den har bidratt til mer sentralisering og svakere demokratisk styring i en sektor som er ytterst viktig for oss alle sammen. Viktige avgjørelser er flyttet inn i lukkede styrerom – gjerne langt unna. Systemet preges av makt uten ansvar og ansvar uten makt.

De som fatter beslutningene, møter i liten grad konsekvensene

lokalt, mens de politisk ansvarlige kan vise til at beslutningene ligger hos foretakene.

Resultatet er for ofte at lokalsykehus, ambulansetjenester, distriktspsykiatriske sentre og mindre behandlingstilbud blir vurdert som utgiftsposter, framfor som en del av den grunnleggende tryggheten i samfunnet.

Sp vil ha sterkere politisk styring av sykehusene og en finansieringsmodell som setter pasientene i sentrum. Vi vil bevilge mer penger til sykehusene, og vi mener at investering og kostnader til drift må skilles. Bare sånn kan vi sikre at ikke nye byggeprosjekter fører til at pasientene skal lide fordi sykehusforetake-

ne skal betale høyere renter til staten. Det gir kort og godt ingen mening.

Vi vil at folk i hele landet skal være trygge på at de får hjelp når de trenger det – også når de bor langt fra de største byene.

Rimelig strøm for alle i Norge

Den norske vannkraften har i mer enn hundre år skapt industri, arbeidsplasser og velferd. Den ble bygd ut fordi framsynte politikere forsto at kraftressursene måtte forvaltes under demokratisk kontroll og i langsiktig perspektiv. Kraften skulle være et konkurransefortrinn for Norge som bidro til industrireisning, verdiskapning og arbeidsplasser. I tillegg skulle staten sørge for at billig lys og varme i et land med mye kulde og mørke. Tanken var ***ikke*** at kraftmeglere og strømselskaper skulle tjene seg rike på å eksportere arvesølvet til det europeiske markedet.

Senterpartiet vil gjøre mer for å sikre rimelig strøm til norske strømkunder og vi sier tydelig nei til ytterligere innlemmelse i EUs energipolitikk når det åpenbart svekker norsk styring og kontroll. Beslutninger om norsk kraft og norske naturressurser skal tas i Norge.

Strømpolitikken handler i bunn og grunn om nasjonal kontroll og klok forvaltning av naturressursene våre. Vannkraft, olje og gass, fiske, jord og skog har gitt arbeidsplasser og inntekter som har finansiert vår velferd. Den norske modellen kjennetegnes av at fellesskapet har kontroll over de viktigste ressursene, samtidig som private bedrifter og sterke næringsmiljøer med lokalt eierskap har stått for verdiskaping og utvikling. Dette samspillet har tjent Norge godt og er noe Sp vil ta vare på.

Trygg ferdsel for hele Norge

God samferdselspolitikk er en grunnleggende forutsetning for bosetting, verdiskaping og beredskap i hele landet. Sp prioriterer derfor å satse på vei, sjøfart og havner, bane og luftfart i ***hele*** Norge.

Mesteparten av veinettet i Norge er fylkesveier. Det er hverdagsveiene for store deler av befolkningen og avgjørende for mange bedrifter. Fylkesveiene er preget av et stort vedlikeholdsetterslep og høy ulykkesrisiko. Rasutsatte strekninger, flaskehalser og dårlige veier skaper utrygghet og øker kostnadene. Sp vil derfor sette av 1 milliard kroner ekstra til bygging og vedlikehold av fylkesveiene våre.

Jernbanen må vedlikeholdes og utvikles, havnene og farle-

dene styrkes, og ferger og hurtigbåter sikres som en del av det grunnleggende transporttilbudet langs kysten. Flyet er en arbeidshest og ikke et luksusdyr hvor nærmeste sykehus ligger mange timer unna – og mange timer i bil er det eneste alternativet. Noen har sagt at kortbanenettet er Distrikts-Norges kollektivtrafikk, og dette er det mye rett i. Sp mener at dagens flyplasstruktur må opprettholdes. Samferdselspolitikken må ta utgangspunkt i hele landets behov, ikke bare transporten rundt de største byene.

God beredskap for hele Norge

I en urolig tid må beredskapen styrkes i alle deler av samfunnet.

Beredskap handler om forsvar og politi, men også om mat, energi, helse, transport, elektronisk kommunikasjon og sterke lokalsamfunn. Dersom den nasjonale kontrollen svekkes, sentrale funksjoner sentraliseres, eller Norge blir for avhengig av import, blir vi mer sårbare.

Et samlet Storting har sluttet seg til Langtidsplanen for forsvarssektoren (Forsvarsløftet) som dekker årene 2025–2036. Den må følges opp med kraft og overbevisning. Bevilgningene må komme raskt og bygge på en klar ambisjon om at forsvarsløftet også skal bygge norsk industri og kompetanse.

Til slutt: Matproduksjon er beredskap. Et aktivt landbruk gir trygghet i kriser, holder jorda i hevd og skaper aktivitet i lokalsamfunn over hele Norge. Matberedskap kan ikke bygges opp den dagen krisen melder seg. Den må sikres god tid i forveien, og den beste anledningen er nå. Derfor trenger matprodusentene langsiktige og gode rammevilkår. De trenger tydelige politiske valg som gjør det ***mulig*** å være bonde og produsere mat.

De enkelte budsjettområder

Skatt og avgift

Kutt avgift og skatt for folk og næringsliv

Senterpartiet vil ha et skatte- og avgiftssystem som bidrar til små forskjeller, sterke norske bedrifter og trygghet for folk i hele landet. Folk skal sitte igjen med mer av inntekten sin, arbeid skal lønne seg, og det skal være mulig å bo, arbeide, investere og skape verdier i hele Norge. Skatt skal finansiere velferden vår og bidra til omfordeling, men skatte- og avgiftspolitikken må samtidig ta hensyn til at folk lever ulike liv og at kostnadene ved å bo, arbeide og drive næring varierer mellom ulike deler av landet. Derfor vil Senterpartiet prioritere skattelettelser for middels og lave inntekter, og redusere avgifter som rammer sosialt og geografisk skjevt.

Avgiftskutt for folk og næringsliv

Avgifter skal brukes med klokskap, og må ikke bli så høye at de svekker folks økonomiske trygghet og muligheten til å bo og arbeide i hele Norge. Bilen er avgjørende for mange i hverdagen, og den bidrar til å gjøre det lettere å bo og jobbe på tvers av geografiske barrierer. Det siste året har den urolige utenrikspolitiske situasjonen bidratt til svingende og svært høye drivstoffpriser. I en slik situasjon mener Senterpartiet at staten må være villig til å bruke avgiftssystemet aktivt for å dempe den plutselige og uforutsette belastningen folk og bedrifter opplever. I mars fikk Senterpartiet flertall for betydelige midlertidige kutt i drivstoffavgiftene. Situasjonen er fremdeles like krevende som i mars 2026, og vi prioriterer derfor avgiftskutt på drivstoff i vårt alternative budsjett.

Stadig økende og særnorsk avgifter rammer også norske bedriftene negativt. Senterpar-

Skattelettelser og endrede fradrag

- Sp gir skattelette på 4,11 mrd. kroner ved å øke personfradraget med 4900 kr.
- Sp gir 485 mill. kr i skattelettelser ved å øke frikortgrensen til 125 000 kr.
- Sp gir 20 mill. kr i skattelettelser ved å endre opsjonsbeskatningen i tråd med Skattekommisjonens forslag (etter svensk modell).
- Sp støtter Skattekommisjonens forslag til endringer i utflyttingsskatten (exit-skatten).
- Sp gir skattelette til pendlere ved ved å øke km-satesen for pendlerfradrag (arbeidsreise) til 2 kr. Dette koster 110 mill. kr.
- Sp gir skattelette til sjøfolk ved øke den øvre grensen i sjømannsfradraget med 10 000 kr. Dette koster 35 mill. kr.
- Sp gir skattelettelser til fiskere ved å øke den øvre grensen i fiskerfradraget med 10 000 kr. Dette koster 35 mill. kr.
- Sp øker beløpsgrensene i jordbruksfradraget med 10 000 kr. Det
- Sp vil øke den øvre grensen i reindriftsfradraget med 10 000 kr. Dette koster 1 mill. kr.
- Sp vil øke den øvre grensen i skiferfradraget med 10 000 kr. Dette koster 100 000 kr.
- Sp vil fjerne tidsbegrensningen i pendlerfradraget for kabinansatte og piloter. Dette koster 10 mill. kr.

Avgiftslettelser

- Sp vil fjerne veibruksavgiften på bensin frem til 1. juli 2027. Dette koster 1,235 mrd. kr.
- Sp vil fjerne veibruksavgiften på autodiesel frem til 1. juli 2027. Dette koster 1,9 mrd. kr.
- Sp vil fjerne veibruksavgiften på naturgass og LPG frem til 1. juli 2027. Dette koster 0,5 mill. kr.
- Sp vil fjerne den foreslåtte opptrappingen av CO2-avgiften. Dette koster 2,46 mrd. kr.
- Sp vil redusere CO2-avgiften midlertidig frem til 1. juli 2027, tilbake til samme nivå som vedtatt i mars 2026, med unntak av fiske og fangst, som omfattes av et eget forslag om avgiftsfritak. Dette koster 2,6 mrd. kr.
- Sp vil fjerne CO2-avgiften for fiske og fangst. Dette koster 595 mill. kr.
- Sp sier nei til å øke den reduserte CO2-avgiften for kvotepliktig, innenriks sjøfart. Dette koster 153 mill. kr.
- Sp sier nei til å øke CO2-avgiften for veksthusnæringen. Dette koster 22 mill. kr.
- Sp sier nei til å innføre CO2-avgift for industri som ikke omfattes av kvotesystemet. Dette koster 33 mill. kr.

tiet motsetter seg derfor økte klimaavgifter, og ønsker ikke å følge regjeringens opptrappingsplan for CO2-avgiften. Klimapolitikken må redusere utslipp uten at norske arbeidsplasser og verdiskaping ofres på veien. Vi ønsker å fjerne CO2-avgiften for fiskeflåten, noe som vil føre til mindre bunkring i utlandet og reduserte klimagassutslipp. Vi vil også skjerme veksthusnæringen, industri og innenriks sjøfart mot avgiftsøkninger som svekker konkurransekraften og som flytter arbeidsplasser og utslipp ut av Norge.

Skatt skal omfordele

Sp vil ha et skattesystem som gjør det mer lønnsomt å arbeide, investere og skape verdier i Norge. Til grunn ligger det at skattepolitikken skal være rettferdig, omfordelende og finansiere den norske velferdsstaten. Vi ønsker derfor et progressivt skattesystem hvor de som har størst økonomisk evne bidrar mest. Vanlige arbeidsfolk skal få beholde mer av egen inntekt, og vi vil derfor prioritere skatteletter for personer med lave og midlere inntekter. På denne måten sørger vi for et skattesystem som gir folk større økonomisk trygghet, gjør det lønnsomt å arbeide og bidrar til små forskjeller. Samtidig vil vi øke frikortgrensen. Ungdom og andre med lave inntekter kan altså tjene mer før de må betale skatt.

Norsk eierskap

Sp ønsker norsk eierskap i det private næringslivet fordi dette sikrer verdiskaping, kompetanse, arbeidsplasser og framtidige investeringer i Norge. Lokalt og nasjonalt eierskap har skapt utvikling i hele landet og har til alle tider tjent Norge godt. Vårt mål er et skattesystem som også i fremtiden gjør det attraktivt å investere, skape arbeidsplasser og bygge bedrifter i hele landet. Sp foreslår derfor å gjennomføre skattekommisjonens forslag knyttet til endringer i utflytterskatten og opsjonsbeskatningen, og vi vil arbeide for bedre rammevilkår for norske bedrifter og norsk eierskap i oppfølgingen av skattekommisjonen.

Det skal lønne seg å stå på

Sp vil styrke skattefradragene som dekker de reelle kostnadene ved å jobbe langt hjemmefra. Et sterkere reisefradrag er viktig for pendlere med lange avstander og få bilalternativer. Maritime fradrag, samt landbruks- og reindriftsfradrag, sikrer bosetting og matproduksjon langs kysten og i hele landet. Disse målrettede fradragene anerkjenner geografiske forskjeller i arbeidslivet, og sikrer et skattesystem som tar hensyn til avstander, beredskap og næringene Norge er avhengig av.

Helse- og omsorgspolitikk

Lik rett til helsehjelp i heile landet

Helse- og omsorgstenester er ein berebjelke i det norske velferdssamfunnet. Senterpartiet vil hindre utvikling av eit todelt helsevesen, og styrke helseberedskap og sjukehustilbodet i heile landet. Innbyggjarar, både unge og eldre skal oppleve likeverdige og trygge tenester, god beredskap og kvalifisert hjelp ved akutte hendingar.

Stor satsing på sjukehus

Sjukehusa i Norge står i ein krevjande økonomisk situasjon med stor gjeldsbelastning. Helseføretak som har bygd nye sjukehus, har ekstra store økonomiske problem. Dette fordi at sjukehusbygg ikkje er fullfinansiert over statsbudsjettet, men må betalast gjennom driftsbudsjettet. Resultatet er kutt og sentraliserng av pasienttilbod. Det fører til ei svekka helsetenesteneste for pasientar der dei bur.

Senterpartiet meiner det trengst ei kraftig satsing på sjukehusa, og føreslår å fjerne rentekostnadene slik at sjukehusa ikkje lenger må betale renter til staten på lån til nye sjukehusbygg. Senterpartiet føreslår 2,1 mrd. kr til dette, og desse pengane må i staden kunne nyttast til pasienttilbod og beredskap.

Å kutte renta på sjukehuslåna vil vere første steg mot eit fullstendig skilje mellom drift og investering. Senterpartiet vil ha ein ny demokratisk styring og finansiering av norske sjukehus, og avvikle dagens føretaksmodell.

Meir til desentraliserte tenester

I tillegg vil Senterpartiet styrkje dei desentraliserte tenestene gjennom ei satsing på 200 millionar kroner for å utvikle lokalsjukehusa, styrkje ambulansetenesta, sikre eit godt føde- og barseltilbod i heile landet, styrkje psykisk helsevern og DPS-ane og gi fleire som treng det, tilbod om rehabilitering. Senterpartiet styrkar også helseberedskapen, tilfluktsrom på sjukehus og blodberedskapen med 50 millionar.

Styrk det lokale tilbodet

Tryggleik ved fødsel krev eit desentralisert fødetilbod og god bemanning. Lokalsjukehus er vårt næraste sjukehustilbod, og er viktig for vår totale helseberedskap og likeverdig tilgang til helsetenester. Innan psykisk helse og rus må tilbodet styrkjast, blant anna med fleire sengeplassar og styrkje tilbodet ved DPS (distriktspsykiatriske sentra). Ambulansetilbodet må ikkje svekkast, og vi treng meir satsing på rehabilitering til pasientar med størst behov. Senterpartiet vil ha ei helseteneste som

gir tryggleik og likeverd i heile landet, der helsepersonell vil og kan arbeide, og der pasientane får den hjelpa dei treng, når dei treng det.

Meir til kommunal omsorg

Med ei aldrande befolkning aukar behovet for helsetenester. Eldreomsorga skal gi folk god omsorg og vere behovsstyrt og kommunalt forankra. Ho må ta omsyn til språk, kultur og individuelle føresetnader og organiserast i samarbeid med pårørande, frivillige og ideelle aktørar. For å sikre dette er det avgjerande med ein kommuneøkonomi som gjer det mogleg å sikre god bemanning og omsorg i eldreomsorga. Kommuneøkonomien må styrkast, og det må gis auka støtte til fleire tryggleiksbustader.

Meir helsepersonell og frivillige

Senterpartiet meiner at det også trengs å styrkje norsk utdanning av helsepersonell. I dag importerer vi svært stor del av legespesialistar frå utlandet og vi utdannar ikkje helsepersonell som norsk helseteneste har bruk for. Desentralisert utdanning av helsepersonell i Norge må styrkast, og det trengs både fleire LIS stillingar og auka norsk medisinutdanning for å dekke behovet.

Utan frivilligheita og ideelle organisasjonar hadde ikkje norsk helsevesen gått rundt. For Senterpartiet er det viktig å sikre at desse framleis har gode økonomiske ordningar.

Andre satsingar

Sp sitt alternative statsbudsjett for 2027 lyfter fram ei rekkje

Styrk sjukehusa!

- 2,14 mrd. kr til å kutte rentekostnadene til helseføretaka og styrkje tenestetilbodet.
- 200 mill. kr til å styrkje beredskapen og desentraliserte tenester gjennom ei sterkare ambulanseteneste, sikring av føde- og barseltilbodet, styrking av psykisk helsevern og DPS og auka rehabilitering.
- 50 mill. kr til å styrkje helseberedskapen, tilfluktsrom og blodberedskapen.
- 10 mill. kr til det ortopediske tilbodet og skadepoliklinikken ved Lærdal sjukehus/Nordfjord sjukehus.
- 75 mill. kr til antistoff mot RS-virus for barn fødde frå januar til april 2027, i regi av helseføretaka.
- 20 mill. kr til fleire LIS1-stillingar.
- Styrkje grunnfinansieringa av spesialisthelsetenesta og ikkje auke den innsatsstyrte finansieringa.

viktige tiltak innanfor helse- og omsorgsfeltet.

Satsingane i denne lista set særleg søkelys på å styrkje kompetansen, sikre gode kommunale tenester og ta vare på sårbare grupper:

- 10 mill. kr til erstatninger til ofrene i Varhaug-saken
- 10 mill. kr til å unngå kutt i tilskuddet til Amathea.
- 7,2 mill. kr til å videreføre Livsglede for eldre og livsgledesertifisering.
- 5,9 mill. kr til å videreføre bevilgningen til lindrende behandling og omsorg ved livets slutt.
- 5 mill. kr til å reversere kuttet til Camphill landsbystiftelse.
- 5 mill. kr til å starte et pilotprosjekt for rask rehabilitering etter synstap i samarbeid med Blindeforbundet.
- 3 mill. kr i støtte til organisasjonen «Sendt bort».
- 1,2 mill. kr til å unngå kutt i tilskuddene til Stiftelsen Frambu og Nordre Aasen.
- 1 mill. kr til å unngå kutt i tilskuddet til Verdighetssenteret.
- 3,9 mill. kr til å reversere kutt i dekningen av reise- og flytteutgifter for LIS1 og fysioterapeuter i turnus.
- 9 mill. kr til å øke kompetansen i helse- og omsorgssektoren om tjenester til personer med utviklingshemming.
- 6,1 mill. kr til å utvikle modeller for bruk av klinisk ernæringsfysiolog som ressurs i helse- og omsorgstjenesten.
- 10,8 mill. kr til tilskudd til veiledning av studenter og ansatte i de kommunale helse- og omsorgstjenestene.
- 385,9 mill. kr til kompetanse- og tjenesteutviklingstilskuddet.
- 13,9 mill. kr til kompetansehevende tiltak for lindrende behandling og omsorg i livets sluttfase.
- 11,6 mill. kr til helhetlig støtte til pårørende med krevende omsorgsoppgaver.
- 127 mill. kr til å videreføre tilskudd til helseteknologi i de kommunale helse- og omsorgstjenestene.
- 0,8 mill. kr til oppfølging av pårørendestrategien.
- 3,9 mill. kr til helsetjenestetilbud ved overgrepsmottak (NKLM)
- 5,4 mill. kr til tilskudd til videreutvikling av læringsnettverk for gode pasientforløp.
- 7,1 mill. kr til opplæringsmateriell for helse- og omsorgspersonell som yter tjenester til personer med utviklingshemming.
- 23,7 mill. kr til lederutdanninger i de kommunale helse- og omsorgstjenestene.
- 13,2 mill. kr til å øke rekrutteringen av sykepleiere og helsefagarbeidere gjennom Jobbvinner.
- 11,2 mill. kr til ei kurspakke for ufaglærte i omsorgstjenestene.
- 218,8 mill. kr til å videreføre vertskommunetilskuddet.

Barne- og familiepolitikk

God oppvekst i trygge kår

Familiepolitikken skal bidra til å jamne ut sosiale forskjellar, skape god livskvalitet og gi alle barn ein trygg og god oppvekst. Senterpartiet vil at alle familiar skal kjenne tryggleik og fridom til å leve livet slik dei ynskjer.

Sats på familiane

Sp vil prioritere tiltak for å snu utviklinga med fallande fødselstal i Noreg. Vi meiner det må leggast betre til rette for at fleire vel å få barn tidlegare og gjere det lettare for folk å få fleire barn. I vårt alternative stasbudsjett prioriterer vi difor å gje studentar og andre som ikkje er i løna arbeid, betre økonomiske rammer ved barnefødsel.

Vi vil ikkje kutte, slik regjeringa foreslår, men auke nivået på eingongsstønaden for å gjere det lettare å starte eit familieliv – også for dei som ikkje har ei fast inntekt.

Barn og familiar som av ulike årsaker treng støtte i ein vanskeleg livssituasjon, skal møte varme og fagleg kvalitet i hjelpeapparatet. Difor vil vi styrke både det offentlege familievernet og tilbod i regi av Kirkeleg familieverntenesteslik at desse tenestene blir tilgjengeleg for fleire og eit reelt lågterskeltilbod for familiar som treng hjelp og støtte.

Dei første 1000 dagane etter unnfanging er avgjerande for barns utvikling. Sp vil førebyggje at barn opplever ein kvardag med omsorgssvikt, mobbing, rus eller kriminalitet. Barn og familiar som på ulike måtar har utfordringar må møtast av eit godt tverrfagleg samarbeid. I vårt alternative budsjett foreslår vi å styrke ulike behandlingstilbod og foreldrestøtte i heimen. Slik tidleg innsats er også viktig for å forebygge at barn og ungdom begynner med kriminalitet.

Meir til dei frivillige

Senterpartiet meiner at frivilligpolitikken treng eit løft. I vårt alternative statsbudsjett forslår vi å styrke tilskotsordninga til frivillige barne- og ungdomsorganisasjonar med 10 mill. kroner meir enn i regjeringas budsjettforslag.

Kvalitet i institusjonsbarnevernet

Barnevernet er eit tryggleiksnett for barn i ein utsett situasjon. Institusjonsbarnevernet er ein del av samfunnets akuttberedskap der staten er pålagt ei bistandsplikt til å gi barn eit trygt og forsvarleg butilbod når behovet oppstår.

Senterpartiet vil ha fortgang i omleggingа av institusjonane i barnevernet til meir fleksible institusjonar, som betre kan ivareta barn med ulike behov og slik forhindre at barn gjentatte gangar må flytte frå ein institusjon til ein annan. Målet er at barn og unge på institusjon skal oppleve ro, tryggleik, stabilitet og føreseielegheit.

Senterpartiet meiner denne omleggingа hastar. I alternativt statsbudsjett foreslår vi 150 mill. kroner til omstillingsmidlar til både statlege barnevernsinstitusjonar (+50 mill. kr) og ideelle aktørar i barnevernet (+ 100 mill. kr), slik at institusjonane raskare kan realisere Kvalitetsløftet i institusjonsbarnevernet.

Senterpartiet sine satsingar

- 15 mill. kr meir til å auke kapasiteten i familievernet.
- 10 mill. kr meir til å auke kapasiteten i Kirkeleg familieverntjeneste og sikre dei desentraliserte tenestene.
- 8,5 mill. kr til å opprette to nye MST-team frå 1. august for å behandle alvorlege åtferdsvanskar og førebygge ungdomskriminalitet i aldersgruppa 12–18 år.
- 127 mill. kr til å auke eingongsstønaden ved fødsel og adopsjon til 95 149 kr.
- Elles har Sp ei lang rekke framlegg om å styrke skule/oppvekst og frivilligheit og engasjement i lokalsamfunna rundt om i Noreg. Dette kan du lese om i kapitla om kultur, utdanning og kommuneøkonomi.

Energi- og miljøpolitikk

Energi til hele Norge og effektive klimakutt

Senterpartiet vil føre en klima- og miljøpolitikk som tar utgangspunkt i norske forhold, norske ressurser og folks hverdag. Generelle avgiftsøkninger som rammer sosialt skjevt og svekker økonomien til bedrifter og husholdninger, er dårlig klimapolitikk. Vi vil prioritere løsninger som faktisk kutter utslipp, skaper arbeidsplasser og styrker norsk konkurransekraft, verdiskaping og beredskap. I vårt alternative budsjett prioriterer vi målrettede tiltak som bygger på norske naturressurser og fortrinn. Vi vil blant annet etablere et industrielt biogassprogram i Bionova for å realisere større satsinger på biogass, satse på klimatiltak i skog, øke investeringene i klimainvesteringsfondet og styrke ordningene klimasats, natursats og tilskudd til klimatilpasning.

Ny teknologi og mer enøk

Sp vil bruke Enova mer aktivt for å kutte utslipp, redusere energibruken og bidra til utvikling av ny norsk teknologi. Vi vil styrke satsingen på løsninger som både gir klimaeffekt og legger til rette for verdiskaping og nye arbeidsplasser i Norge.

Vi vil satse på utvikling og bruk av el- og biogasslastebiler, slik at tungtransporten kan kutte utslippene uten at det går på bekostning av konkurransekraften til norsk næringsliv.

Sp vil også styrke satsingen på energieffektivisering i skipsfarten. Norge har sterke maritime kompetansemiljøer og gode forutsetninger for å utvikle løsninger som reduserer både energibruk og utslipp. Enova skal bidra til at flere slike løsninger kan utvikles, testes og tas i bruk i norsk skipsfart.

Lokal forvaltning – klok bruk

Naturen er grunnlaget for bosetting, verdiskaping og livskvalitet i hele landet. Norge har lange tradisjoner for bærekraftig høsting av naturens ressurser. God naturforvaltning må ivareta naturen samtidig som lokalsamfunn kan leve av og med naturen, og de som berøres av beslutningene, må få reell innflytelse.

Senterpartiets pakke for klimaomstilling og klimatilpasning

- 400 mill. kr til et industrielt biogassprogram under Bionova og 20 mill. kr til småskala biogassproduksjon.
- 300 mill. kr til en støtteordning for kjøp av elektriske og gassdrevne lastebiler.
- 200 mill. kr mer til å opprettholde en ordning med tilskudd til energitiltak i kommunale bygg.
- 100 mill. kr til en støtteordning for energieffektivisering i skipsfarten.
- 100 mill. kr mer til flom- og skredforebygging.
- 50 mill. kr i tilskudd til nyplanting av skog som klimatiltak og 50 mill. kr i tilskudd til ungskogpleie, råteforebygging, nitrogengjødsling og skogplanteforedling.
- 50 mill. kr til Natursats, Klimasats og tilskudd til klimatilpasning.
- 6 mill. kr til Noradapt, norsk senter for bærekraftig klimatilpassing.

Senterpartiet foreslår en naturforvaltningspakke på 82 mill. kr, som inkluderer kraftige grep i rovviltpolitikken, satsing på villaksen og styrking av innsatsen *mot* marin forsøpling og *for* opprydningstiltak.Vår naturforvaltningspakke ser slik ut:

- 40 mill. kr mer i tilskudd til konfliktdempende rovvilttiltak.
- Villaks: 5 mill. kr mer til bestandsovervåkning, 10 mill. kr mer strakstiltak for villaks og 5 mill. kr mer til kalking av vassdrag.
- 20 mill. kr mer til tiltak mot marin forsøpling.
- 1 mill. kr mer til Norske Parker.
- 1 mill. kr mer til Klimapark 2469 i Lom, et senter for formidling av klima og natur i høgfjellet.

Kraft: Verdiskaping og trygghet

Tilgang på ren, sikker og rimelig kraft er et av Norges viktigste konkurransefortrinn. Norsk kraft skal først og fremst sikre norske husholdninger, arbeidsplasser og industri.

Senterpartiet vil føre en kraftpolitikk som setter norske interesser først. Vi vil sikre lave og stabile strømpriser, styrke den nasjonale kontrollen over energiressursene og prioritere mer hva vi bruker krafta vår på.

Derfor foreslår vi en eksportavgift på strøm som eksporteres gjennom likestrømskablene og økt elavgift for datasentre. Norgesprisen skal prisjusteres slik at nivået på ordningen ikke dikteres av de høye strømprisene i kraftmarkedet.

Verdiskaping og energisikkerhet

Olje- og gassnæringa er en bærebjelke i norsk økonomi. Næringa skaper arbeidsplasser i hele landet, bidrar med store inntekter til fellesskapet og styrker Europas energisikkerhet. Norsk olje- og gassproduksjon skjer under noen av verdens strengeste krav til miljø og sikkerhet. I en mer urolig verden er stabile energileveranser fra Norge viktigere enn på lenge.

Senterpartiet vil sikre forutsigbare rammevilkår og fortsatt høy aktivitet på norsk sokkel. Det grønne skiftet må bygge på kompetansen, teknologien og verdiskapingen i eksisterende næringer. En ansvarlig petroleumspolitikk er derfor en viktig del av en vellykket klima- og næringsomstilling.

Norske interesser i kraftpolitikken

- Norgesprisen på strøm til 41 øre/kWh.
- 65 mill. kr mer til å styrke ordningen med Norgespris på fjernvarme til 41 øre/kWh.
- 3,3 mrd. kr i økte inntekter ved innføring av en eksportavgift på strøm fra eksportkablene til utlandet (likestrømskablene).
- Krav om raskere behandling av småkraftkonsesjoner hos NVE.
- 6,6 mill. kr i kutt i tilskuddet til EUs energibyrå ACER, som Sp er mot at skal ha makt over norsk energipolitikk.

Næringspolitikken

Satsing på næring og nasjonal kontroll

Norsk næringsliv preges av en urolig verden med geopolitisk rivalisering og usikkerhet i internasjonale forsyningslinjer. Derfor mener Senterpartiet at det er grunnleggende viktig å styrke næringslivets rammevilkår og konkurransekraft, samtidig som vi sikrer nasjonal kontroll på ressursene våre. For Senterpartiet handler næringspolitikk om mer enn bare økonomisk vekst. Det handler også om trygghet, det handler om beredskap og om evnen til å ivareta norske interesser i en uforutsigbar verden.

Avgiftstrykket må ned!

For næringslivet er særlig møtet med høye kostnader og økt rente- og avgiftsbelastning krevende. Samtidig må mange bedrifter forholde seg til stadig flere krav, kompliserte regelverk og høy rapporteringsbyrde. Dette rammer særlig små og mellomstore bedrifter. Summen av dette blir et norsk næringsliv med svekkede konkurransefortrinn i møte med utenlandske aktører.

Regjeringens budsjettforslag legger opp til å øke avgiftene ytterligere, det mener Senterpartiet er grunnleggende feil. Når drivstoff, transport og produksjon blir dyrere, sendes regningen til næringslivet vårt, bonden som produserer maten vår, fiskeren som høster av havets ressurser, transportnæringa som frakter varer og bedriftene som bygger landet. I tillegg slår det hardt inn i privatøkonomien til forbrukerne. Senterpartiet mener det er grunnleggende feil med en politikk som systematisk gjør det dyrere å transportere varer, bruke maskiner og drive ressursbasert næringsvirksomhet. Det bidrar til å trekke arbeidsplasser og investeringer mot sentrale områder, og også ut av landet.

Lønnsomhet i Norge

Senterpartiets vil gjøre det mer lønnsomt å produsere og foredle varer i Norge, og vi vil sikre nasjonal kontroll over strategiske ressurser. Og vi vil gi næringsaktører mer frihet. Norske bedrifter trenger stabile økonomiske rammer og en forutsigbarhet som gjør det mulig å planlegge langsiktig. Dette er viktig for at særlig små og mellomstore bedrifter skal tørre å investere, ansette folk og utvikle virksomheten.

Regjeringens avgiftsopplegg trekker i motsatt retning. Når CO_2-avgiften og andre kostnader økes uten at bedriftene har reelle alternativer, blir ikke resultatet raskere omstilling, men marginal lønnsomhet og underskudd,

samt at investeringstakten går ned. Det gir redusert aktivitet over hele landet, tapte oppdrag for norske aktører og færre arbeidsplasser. Senterpartiet vil føre en politikk som bidrar til utslippskutt, men den må ta hensyn til næringslivets faktiske omstillingsmuligheter og ikke minst ivareta norsk konkurransekraft.

Mange bedrifter opplever å måtte bruke mye tid på unødvendig byråkrati. Senterpartiet vil forenkle rapporteringen slik at bedriftene kan bruke mer tid på produksjon, og mindre tid på administrasjon. Senterpartiet mener staten må bruke hele verktøykassen i næringspolitikken. Det inkluderer kapital, partnerskap og målrettet bruk av offentlige innkjøp for å styrke norsk næringsliv.

Nasjonal kontroll

Senterpartiet vil styrke den nasjonale kontrollen over ressurser og virksomheter som er viktige for Norges sikkerhet. I en tid med økt internasjonal rivalisering kan ikke eierskap til kritisk infrastruktur, strategiske råvarer og viktig produksjonskapasitet behandles som et rent markedsspørsmål.

Mineralnæringa

Norske mineralressurser kan få stor betydning for industri, teknologi og forsyningssikkerhet. Senterpartiet vil føre en politikk som bidrar til å utvikle en sterkere norsk verdikjede for mineraler, fra kartlegging og utvinning til foredling og industriell bruk. Ressursene må forvaltes på en måte som sikrer nasjonal kontroll og lokale ringvirkninger. Derfor mener Senterpartiet at arbeidet med å etablere et statlig mineralselskap må prioriteres.

Et statlig mineralselskap vil legge til rette for at staten kan bidra til finansiering av viktige gruveprosjekter i Norge, som blant annet investering og produksjonsoppstart ved Fensfeltet og ved Syd-Varanger gruve.

Sats på Svalbard-samfunnet!

Svalbard er et samfunn som har en særlig strategisk betydning. Stabil norsk tilstedeværelse forutsetter arbeidsplasser, næringsaktivitet og et levende lokalsamfunn.

Senterpartiet har over tid fremmet en politikk som styrker norsk aktivitet på øygruppen og ivaretar Norges langsiktige interesser i nordområdene. Derfor prioriterer vi tiltak som bygger opp under dette i årets budsjett. Sp vil prioritere disse satsingene i 2027:

- 20 mill. kr til å utvide ordningen med sletting av studiegjeld til Svalbard.
- 20 mill. kr til beboerrabatt på flyreiser mellom Svalbard og fastlandet.
- 1 mill. kr til gratis SFO for 1. til 3. trinn på Svalbard.

Andre satsinger:

- 50 mill. kr til å videreføre miljøteknologiordningen i Innovasjon Norge.
- 20 mill. kr i tilskudd til beredskapslagring av drivstoff.
- 5 mill. kr i økt støtte til Leverandørutviklingsprogrammet for innovative offentlige anskaffelser.
- 1 mill. kr til å starte arbeidet med å opprette et statlig mineralselskap.

Pakke: Matsikkerhet og beredskap

Uro i verdensmarkedene og mer sårbare forsyningslinjer gjør matsikkerhet til et stadig viktigere spørsmål. Norge må være i stand til å produsere maten befolkningen trenger, også når internasjonal handel og tilgangen på innsatsfaktorer blir satt under press. Sp prioriterer derfor tiltak som styrker hele den norske verdikjeden for mat. Det handler om rammevilkår for økt produksjon på norske arealer, sikker tilgang på nødvendige innsatsfaktorer, en desentralisert næringsmiddelindustri og et distribusjonssystem som fungerer i hele landet. Jordvern og lønnsom matproduksjon må ses som langsiktige investeringer i nasjonal trygghet, og arbeidet med beredskapslagring må intensiveres.

Et aktivt landbruk bidrar sterkt til å opprettholde levende lokalsamfunn over hele landet, bidrar til spredt bosetting, viktige kompetansemiljøer, arbeidsplasser og er helt avgjørende i beredskapssammenheng. Senterpartiet prioriterer derfor en pakke som bidrar til spredt bosetting, viktige kompetansemiljø og arbeidsplasser i hele landet og som samtidig styrker arbeidet med bedre selvforsyning, styrket matsikkerhet og beredskapen. Sp prioriterer:

- 200 mill. kr til investeringer i fjøs gjennom IBU, utenfor jordbruksoppgjøret.
- 100 mill. kr i økt tilskudd til veterinærdekning.

Sp støtter dem som jobber på grasrota!

Ap-regjeringen foreslår å kutte i støtten til en rekke mat- og landbruksrelevante organisasjoner. Det er Senterpartiet uenig i, og vi foreslår å øke støtten til disse organisasjonene:

- 560 000 kr til 4H Norge.
- 300 000 kr til Det Kongelige Selskap for Norges Vel.
- 155 000 kr til Hageselskapet.
- 290 000 kr til Det norske Skogselskap.
- 10 000 kr til Dyrebeskyttelsen.
- 250 000 kr til Folkeaksjonen Ny Rovdyrpolitikk.
- 220 000 kr til GMO-nettverket.
- 330 000 kr til HANEN.
- 60 000 kr til Hest og Helse.
- 40 000 kr til Jordvern Norge.
- 493 000 kr til Matsentralen Norge.
- 230 000 kr til Matvett.
- 40 000 kr til Birøkterlaget.
- 230 000 kr til Bygdekvinnelagene og 27 000 kr til Kvinner i skogbruket.
- 120 000 kr til Bygdeungdomslaget.
- 18 000 kr til Norsk Bioenergiforening (NOBIO).
- 55 000 kr til Norsk Gardsost.
- 38 000 kr til Norsk Seterkultur.
- 12000 kr til Regenerativt Norge.
- 100 000 kr til Norske Lakseelver.
- 18 000 kr til Spire.
- 220 000 kr til Geitmyra matkultursenter for barn.
- 99 000 kr til Bondens marked.
- 85 000 kr til Ungt Entreprenørskap.
- 345 000 kr til Vitenparken Campus Ås.
- 455 000 kr til Økologisk Norge.

I tillegg gir Sp 1,8 mill. kr i økt støtte til Dyrsku'n, Norges største handels- og landbruksmesse, som foregår i Seljord i Telemark.

- 41 mill. i skattelette ved å øke grensene i jordbruks- og reindriftsfradragene med 10 000 kroner.
- 30 mill. kr til å intensivere arbeidet med beredskapslagring av korn, med mål om lagring tilsvarende seks måneders forbruk.
- 22 mill. kr i avgiftslettelse ved å ikke øke CO2-avgiften for veksthusnæringen.
- 20 mill. kr i økt tilskudd til Bionova.
- 10 mill. kr i friske midler til næringsmiddelbedrifter i Troms og Finnmark.
- 5 mill. kr til oppsyn i statsallmenningene.
- 1 mill. kr til å etablere nasjonale beredskapslagre for såfrø.

Pakke: Sats på skognæringa

Norge har store skogressurser. Potensialet for økt aktivitet, industriutvikling og foredling er ikke fullt utnyttet. I dag er det for mye råstoff som forlater landet, det fører til at viktig verdiskaping og potensielle arbeidsplasser går tapt. Senterpartiet vil snu denne utviklingen. En aktiv skognæring krever god infrastruktur, forutsigbare rammebetingelser og økte midler til skjøtsel- og klimatiltak i skogen. Det er viktig å styrke grunnlaget for lønnsom drift i næringen og prioritere tiltak som sørger for at mer norsk tømmer blir videreforedlet av norsk industri. Sp prioriterer:

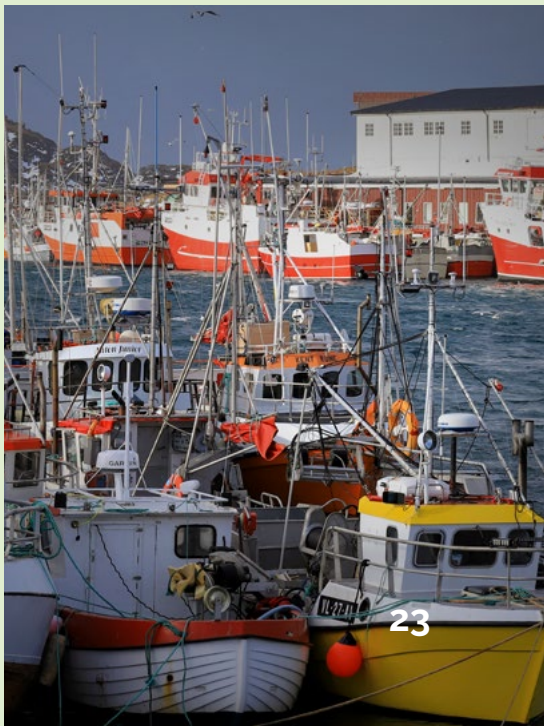
- 50 mill. kr i tilskudd til nyplanting av skog som klimatiltak
- 45 mill. kr i tilskudd til ungskogpleie, råteforebygging og nitrogengjødsling
- 5 mill. kr i økt støtte til skogplanteforedling gjennom Skogfrøverket
- 50 mill. kr til å styrke skogsveinettet
- 50 mill. kr til utbedring av flaskehalser for tømmertransport på kommunale veier
- 50 mill. kr til utbedring av flaskehalser for tømmertransport på fylkesveier.
- 20 mill. kr i planleggingsmidler til tømmerterminal på Hauerseter i Akershus.
- 20 mill. kr til utbedring av tømmerterminalen på Kongsvinger.

Pakke: Sats på kystnæringene

Norges maritime næringer og kystbaserte verdikjeder skaper store inntekter og sikrer viktige arbeidsplasser langs hele kysten. Siden disse bransjene møter sterk internasjonal konkurranse, advarer Senterpartiet mot at høye avgifter kan svekke lønnsomheten og flytte kompetanse ut av landet. Partiet mener politiske tiltak for teknologiutvikling og utslippsreduksjoner må utformes slik at norske aktører ikke prises ut av markedet. En sterk innenlandsk flåte og maritim industri trekkes frem som avgjørende for både verdiskaping og Norges forsyningssikkerhet i krisetider. I en tid med høye kostnader vil partiet derfor sikre bedre rammevilkår for både sjøfolk og den eksportviktige fiskeri- og havbruksnæringen.

Sp legger til grunn at normprisrådet skal fjernes med virkning fra og med budsjettåret 2027, i tråd med stortingsflertallets vedtak. Sp prioriterer disse tiltakene i 2027:

- 595 mill. kr i avgiftslettelse ved å fjerne CO2-avgiften for fiske og fangst.
- 320 mill. kr til nyanlegg og investeringer i havneprosjekter
- 153 mill. kr i avgiftslettelse ved å ikke øke CO2-avgiften for kvotepliktig innenriks sjøfart.
- 77 mill. kr til å heve taket i nettolønnsordningen for sjøfolk med 10 000 kroner, til 235 500 kroner.
- 35 mill. kr i skattelette ved å øke øvre grense i sjømannsfradraget med 10 000 kroner.
- 14 mill. kr i skattelette ved å øke øvre grense i fiskerfradraget med 10 000 kroner.
- 1,5 mill. kr til å videreføre tilskuddet til selfangstnæringen.
- Oppheve restriksjonene for rekefiske i Oslofjorden
- Finne en løsning for rederier som har blitt lovet refusjon av innbetalt CO2-avgift

Kommuner og distriktspolitikk

Styrk kommunene og sats på distriktene

Senterpartiets politiske mål er et samfunn med små geografiske og sosiale forskjeller. Folk i hele landet skal ha tilgang på gode velferdstilbud der de bor. De kommunale oppgavene omsorg og oppvekst/utdanning er kjernen i det Senterpartiet prioriterer. Dette krever at staten satser på kommunene. Senterpartiet har derfor alltid vært kommunesektorens venn og støttespiller.

Tjenestene må finnes nært

For å skape gode lokalsamfunn som skal oppleve vekst og utvikling så må tjenestene folk trenger i hverdagen – som barnehagen, skolen og sykehjemmet – være nært der folk bor.

Svært mange kommuner og fylkeskommuner er i en krevende økonomisk situasjon. Senterpartiet mener at vi må ta dette på alvor, og vi gir mer til de tjenestene folk virkelig ***trenger*** i hverdagen. Derfor vil vi gi mer penger til kommunene for å styrke den lokale omsorgen. Sp prioriterer:

- 3,79 mrd. kr mer i frie inntekter til kommunene, hvorav 2 mrd. kr til et omsorgsløft, 1 mrd. kr. til å øke grunnskoletilskuddet til 1 mill. kr per grunnskole, og der 790 mill. kr. er innlemming av øremerka tilskudd.
- Å senke kommunenes og fylkeskommunenes lånekostnader gjennom å senke kapitaldekningskravene til utlån til kommunene.
- Å øke utlånsramma til Husbanken til 10 mrd. kr, blant annet for å gi rom til en satsing på trygghetsboliger.
- 300 mill. kr mer til Mobilisering til forskningsbasert innovasjon og støtte til kommunale næringsfond.
- 152,7 mill. kr til å reversere

regjeringens innstramming i toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester.
- 50 mill. kr til å etablere en kommuneteknologiordning som inkluderer helseteknologiordningen.
- 112 mill. kr til å utvide toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester til 68 år.
- 30 mill. kr til et skaleringsfond for velferdsinnovasjon
- 20 mill. kr til Kommunenes samarbeidsarena for forskning (KSF).
- Sp fjerner den statlige ordningen på 70 mill. kr som skal stimulere til kommunesammenslåing.
- 20 mill. kr til omstillingsstøtte til små kommuner med store etableringer.

De konkrete økningene i de statlige overføringene til alle fylker og kommuner finner du i egne skjema på side 66-72.

Satsing på fylkesveier
Hverdagsveiene, fylkesveien, mener Senterpartiet trenger et løft slik at folk og næringsliv kommer seg trygt frem. Derfor vil vi 1 mrd. kr mer til fylkeskommunene slik at de kan ruste opp fylkesveiene i hele landet.

Kutt i byråkrati
Makt skal desentraliseres, og Sp vil kutte i byråkrati og dyre, statlige byggeprosjekter som regjeringskvartalet. Sp legger i dette budsjettet opp til å stanse arbeidet med nye byggetrinn i regjeringskvartalet.

Sp har ikke tro på at såkalte «robuste organisasjoner» automatisk vil sikre gode løsninger for alle lokalsamfunnene i hele landet. Store systemer skaper store avstander.

Senterpartiet ønsker ikke en utvikling av Norge der vi organiserer oss bort i målstyring, rapportering, sentralisering, spesialisering og byråkratisering. Når ledelsen sentraliseres, pulveriseres også ofte ansvaret. Det er nesten alltid sånn at det er utkantene som taper når store enheter skal «effektiviseres».

Vi skaper ikke bedre lokalsamfunn når staten slår sammen kommuner og sentraliserer.

Kraftig satsing på distriktene
For å bygge hele landet må vi skape vekst gjennom gode og stabile ordninger. Sletting av studielån og gratis ferge er eksempel på slike ordninger som må sikres. Nærbutikkene i merkurordningen må styrkes, og ordningen bør utvides slik at nærbutikkene også skal være beredskapsbutikker.

Et godt samfunn bygges nedenfra, gjennom gode offentlige tjenester, makt til lokale folkevalgte og en politikk som sørger for utvikling i hele landet. Folk, naturressurser og verdiskapingen i Norge er spredt over hele landet. Stadig flere partier ser ut til å ha glemt at dette er og har vært en suksessmodell for Norge. En aktiv distriktspolitikk er ikke bare viktig fordi vi ønsker bosetting i hele landet.

Sp vil ha aktivitet i hele Norge, og vet at verdiskapingen skjer fra ytterst i havet til innerst i fjordene, fra Lindesnes i sør til

Nordkapp i nord. Mye av dette alternativbudsjettet handler om å skape vekst og gode tjenester i hele landet, jf. de andre kapitlene. Her vil vi nøye oss med å nevne to viktige distriktssatsinger:
- 200 mill. kr mer til bredbåndsutbygging i distriktene.
- 60 mill. kr mer til å styrke Merkur-ordningen og satsingen på beredskapsbutikker.

Styrk Husbanken
Senterpartiet vil ha et kraftig løft for boligbyggingen. Dette vil vi gjøre ved å styrke Husbanken, og lage en ordning for trygghetsboliger slik at eldre kan bo i tilpassede og bedre boliger. Sp prioriterer slik i 2027:
- 20 mill. kr til en pilotordning for risikoavlastning ved boligbygging i bygdevekstkommuner.
- 11 mill. kr til å reversere regjeringens kutt i tilskudd til etablering og tilpasning av boliger i distriktskommuner.

Samferdselspolitikk

Alle skal fram! Og noen har lengre vei enn andre!

God samferdsel er en grunnleggende forutsetning for trivsel, vekst og verdiskapning i hele landet. Samferdselspolitikken skal bidra til geografisk og sosial fordeling, slik at det blir likeverdige tjenester og tilbud uansett hvor du bor.

Sats på hverdagsveiene!

Fylkesveiene er hverdagsveiene til mange, og gir vekstkraft og levende samfunn. Halvparten av veiene i Norge er fylkesveier, men mange har et stort vedlikeholdsetterslep. Senterpartiet gir nok en fylkesveimilliard til fylkeskommunene i dette alternative statsbudsjettet, og dette er et nytt løft i tillegg til det Sp fikk til i år (2026).

Sp mener det gjenstår mye for at hele landet skal ha like gode veiforbindelser, og foreslår derfor å øke rammene til både Statens vegvesen og Nye Veier, slik at det blir forutsigbarhet for fremdriften til prosjektene de har ansvar for. Vi foreslår også økt innsats til ras- og skredsikring og å øke rammene til vedlikehold på riksvei slik at etterslepet ikke øker. Med vårt opplegg vil fem større og tre mindre riksveiprosjekter få oppstart i løpet av 2027 (se grønn ramme under. til

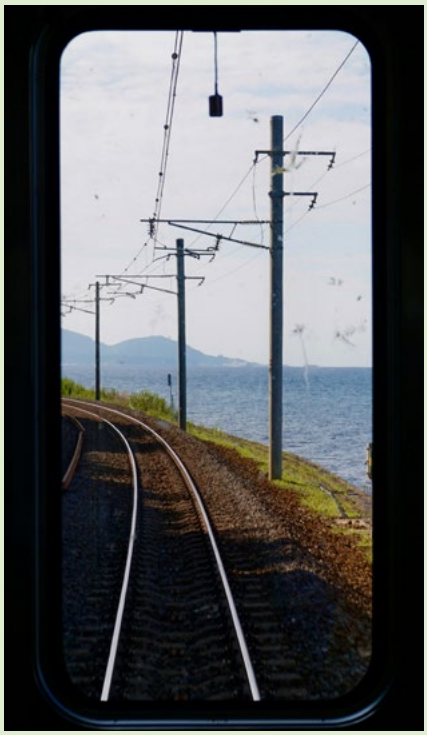
Senterpartiets veipakke (riksvei og europavei)

Sp vil ha oppstart av disse veiprosjektene i 2027 (gjelder riksvei og europaveier (se også fylkesveipakke og omtalen av veiprosjekter knyttet til Nye Veier AS):

- E39 Storhaugen–Førde, oppstart (30 mill. kr).
- E134 Saggrenda–Elgsjø, oppstart (20 mill. kr).
- v.94 Saragammen–Rypefjord, oppstart (30 mill. kr).
- E6 Nordkjosbotn–Hatteng, oppstart (30 mill. kr).
- E16 Fagernes–Hande, planlegging (20 mill. kr).
- E6 Sørfoldtunnelene, planlegging (10 mill. kr).
- E39 Volda–Furene (fremleggelse av bompengeproposisjon i løpet av 2027).
- E6 Langnesberga, oppstart (10 mill. kr).
- Sjøgata langs E136 i Ålesund, oppstart utbedring (10 mill. kr).
- E134 arm til Husøy hamn, Husøyvegen (20 mill. kr).
- Veidelen av godsterminalen på Kopstad (70 mill. kr).
- Oppstart av E39 Figgjo–Ålgård med midler fra bymiljøpakken

venstre). Sp foreslår i tillegg:

- 400 mill. kr mer til vedlikehold av riksveier for å redusere vedlikeholdsetterslepet.
- 220 mill. kr i økte rammer til store riksveiprosjekter.
- 100 mill. kr til å redusere bompengesatsen i Ryfast.
- 100 mill. kr mer i tilskudd til skredsikringstiltak.
- 50 mill. kr mer i tilskudd til flere døgnhvileplasser.
- Sp krever at regjeringen må sørge for at staten tar ansvar for statlig bygde broer i tråd med stortingsflertallets vedtak.
- 50 mill. kr til å utbedre flaskehalser for tømmertransport på fylkesveier.
- 10 mill. kr til å gjeninnføre tilskuddsordningen for trafikksikkerhet.

Nye Veier AS

Selskapet har ansvar for helhetlig utbygging av større riksveiprosjekter. Flere steder i landet kreves det allikevel inn bompenger der veien ikke er ferdig. Sp setter av 140 millioner kroner til å instruere Nye Veier til å sikre raskest mulig gjennomføring av E39 Blørstad–Lyngdal i Agder. Vi foreslår videre wwytterligere økning i investeringsmidlene på 400 millioner kroner, som muliggjør oppstart av blant annet:

- E6 Gyllan–Kvål,
- E6 Åsen–Steinkjer,
- E39 Blørstad–Lyngdal,
- E6 Sjoa–Otta og
- E136 Vestnes–Dombås.

Mindre direktører, mer tog!

Sp vil ha en integrert jernbanesektor som er eid av det norske fellesskapet. Vi ønsker færre direktører og flere tog. Vi fortsetter satsingen på drift, vedlikehold og fornying av det norske jernbanenettet, og foreslår å legge ned jernbanedirektoratet slik at det blir mindre byråkrati i sektoren. Vi sier nei til videre konkurranseutsetting, og nei til salg av jernbaneverkstedene våre.

Jernbanen er kritisk i en beredskapssituasjon, og det er nødvendig med økt verkstedkapasitet for å vedlikeholde de nye togsettene som kommer de neste årene.

Norsk skog- og treindustri er avhengig av å frakte tømmeret effektivt fra skogen til sagbruk og videre til markedet. Senterpartiet foreslår å videreføre programmet for utbedring av bruer på fylkesveier for tømmertransport.

Sp foreslår i vårt alternative statsbudsjett:

- 52 mill. kr mer til oppstart av krysningsspor på Ofotbanen ved Søsterbekk (Nordland)
- 250 mill. kr mer i oppstartsbevilgning til ny Hamar stasjon og 20 mill. kr mer til tømmerterminalen på Kongsvinger (Hedmark).
- 20 mill. kr mer til planlegging av tømmerterminal på Hauerseter (Akershus).
- 50 mill. kr mer til planarbeid

for godsterminal og togverksted på Kopstad i Horten og 30 mill. kr mer til planlegging av dobbeltspor mellomStokke og Sandefjord (begge i Vestfold).

Kollektivtrafikken løftes

Et godt utbygd kollektivtilbud i hele landet sikrer at folk kan kommer seg til jobb, skole og fritidsaktiviteter på en effektiv og praktisk måte. Senterpartiet har sikret reduserte priser på månedskort, og viderefører det økonomiske løftet til fylkeskommunene for at bussen skal gå – både i bygd og by.

Fly binder Norge sammen

Flyet er den eneste kollektivtransporten mange steder i landet. Innenriks flyreiser er ikke et luksusgode, men en nødvendighet for næringsliv, helsehjelp og kulturliv. Senterpartiet verner om Avinormodellen, og slår fast at ingen flyplasser på kortbanenettet skal legges ned. For å styrke Avinors økonomi foreslår vi å gjeninnføre åpningen for å veksle tobakkskvoten til alkohol i taxfree-butikker.

Sp foreslår:

- 15 mill. kr mer i tilskudd til Notodden lufthavn (Telemark)
- 5 mill. kr mer i tilskudd til Arendal lufthavn, Gullknapp (Agder).
- 20 mill. kr mer til beboerrabatt på flyreiser fra Svalbard til fastlandet.

Ferge, hurtigbåt og havner

Hurtigbåt og ferge er livsnerven for kysten. Sp øker de fylkeskommunale rammene slik at fergedriften kan utvikles videre. Sp øker de fylkeskommunale rammene med 250 mill. kr slik at fylkeskommunene kan videreutvikle ordningen med reduserte billettpriser på hurtigbåt, som et første skritt mot halvering av hurtigbåttakstene.

Norge har verdens nest lengste kystlinje, og kysten er grunnlaget for stor verdiskapning i Norge. Senterpartiet styrker tilskuddsordningen for tiltak på kommunale fiskerihavner, slik at næringen får bedre vilkår. Det er store behov for nyanlegg og større investeringer i de større havneanleggene langs kysten vår. Senterpartiet tilbakefører rammen for nyanlegg og større investeringer til det nivået det må ligge på for å følge opp Kystverkets portefølje. Sp foreslår:

- 105 mill. kr mer til nyanlegg og større investeringer i havneprosjekter.
- 30 mill. kr til oppstart av innseilingen til Borg havn i Østfold.
- 40 mill. kr til oppstart av Røst havn i Nordland.
- 30 mill. kr til oppstart av Åkersvika havn i Troms.
- 30 mill. kr til oppstart av Sør-

vær havn i Finnmark.
- 20 mill. kr til prosjektering av Alta havn i Finnmark.
- 50 mill. kr mer i tilskudd til fiskerihavner.

Trafikksikkerhet

Statistikken over drepte og hardt skadde i trafikken har hatt en negativ utvikling de siste årene. Rundt i hele landet jobber små og store organisasjoner med mindre, men svært viktige trafikksikkerhetstiltak, ofte på frivillig basis. Senterpartiet gjeninnfører tilskuddsordningen for trafikksikkerhetstiltak på 10 mill. kr for å bygge opp om det gode arbeidet som tusenvis av frivillige gjør for å gi barn og store en tryggere hverdag i trafikken.

Posten skal ikke avvikles

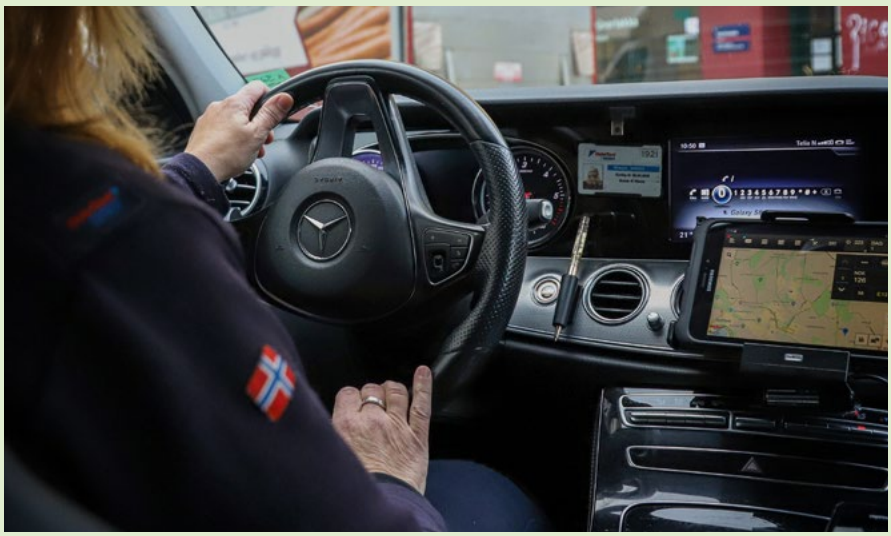
Posten er Norges største landsdekkende distribusjonsnettverk, med tusenvis av dyktige ansatte som daglig når frem til folk i hele landet.

700 000 norske borgere er ikke-digitale. Fremfor å bygge ned posttjenestene vil Senterpartiet gi Posten flere oppgaver, og foreslår et treårig prøveprosjekt med en landsdekkende dørterskeltjeneste i samarbeid med kommunene. Målet er at de over 75 år skal få tilgang til informasjon fra det offentlige og frivillige lag og foreninger. Erfaringene har vist at dette gir høyere livskvalitet, økt deltakelse i samfunnet og legger til rette for at folk kan bo hjemme lenger.

Senterpartiet foreslår derfor 250 mill. kr til Posten AS for dørterskeltjeneste. Og, ikke minst: Sp sikrer i sitt alternative budsjett for 2027 at lørdagsavisene fortsatt skal leveres, også i distriktene.

Drosje

Senterpartiet vil ha en levedyktig drosjenæring i hele Norge, der passasjerene er trygge, og der sjåførene kan leve av jobben sin. Senterpartiet vil fortsette oppryddingen i næringen etter den feilslåtte drosjereformen. For å gjøre kundene trygge vil vi gjøre maksimalprisforskriften gjeldende i hele landet og kreve at drosjene har egne skilt som viser at de faktisk er godkjente som drosjer. For å sikre sunn og hvit økonomi i næringen vil vi sikre automatisk registrering av alle turer i taksameter, gjeninnføre fylkesvise løyvedistrikt med antallsregulering, krav om driveplikt og at yrket skal være hovederverv for løyvehavere.

Justis- og beredskap

Økt totalberedskap og sivil motstandskraft

Norge står i dag i den mest krevende sikkerhetspolitiske situasjonen siden andre verdenskrig. Norge står i sin mest krevende sikkerhetssituasjon siden andre verdenskrig, preget av økte hybride trusler. Senterpartiet mener regjeringens tempo i totalforsvaret er for lavt, og at det haster å forberede det sivile samfunnet på krise, krig og sammensatte trusler. Senterpartiet kritiserer regjeringen for ikke å følge opp vedtak om styrking av Sivilforsvaret og frivillige beredskapsorganisasjoner. I sitt alternative statsbudsjett øker vi derfor støtten til disse for å styrke den sivile motstandskraften.

Trygge lokalsamfunn

Senterpartiet mener kriminalitetsbekjempelse og beredskap må starte lokalt og med kapasitet til å kunne handle raskt, der og når det skjer. Derfor foreslår Senterpartiet flere tiltak i vårt alternative budsjettforslag for å sikre trygge nærmiljø over hele landet. Samtidig trenger Politiet ressurser og økt kompetanse til å møte dagens kriminalitetsbilde med organisert kriminalitet, økonomisk kriminalitet og grensekryssende kriminalitet der narkotikahandel er en sentral driver for utviklingen.

Kriminelle nettverk rekrutterer barn og ungdom til å utføre alvorlig voldskriminalitet. Denne utviklingen må møtes med forebygging, etterforskning og raske reaksjoner, og prioriteres høyt i hele straffesakskjeden. Dette er ikke bare et storbyfenomen. Derfor er det avgjørende at politiet er tilstede med nok ressurser lokalt over hele landet. I vårt alternative statsbudsjett foreslår vi flere tiltak for å intensivere innsatsen for å forebygge ungdomskriminalitet og til tverrfaglig rusforebyggende arbeid. Vi foreslår også å øke kapasiteten i påtalemyndigheten i Politiet for å få ned restansene og møte en mer omfattende og kompleks saksmengde.

Et synlig og lokalt tilstedeværende politi gir trygghet. Når politiet sentraliseres, gir det økt spillerom for de kriminelle. Politiet må organiseres slik at det faktisk er til stede der folk bor. Det er uholdbart at utfordringer i ett område løses ved å svekke beredskapen i et annet. Vi trenger derfor mer politi med lokalkunnskap – ikke mindre. På Ap-regjeringens vakt foregår det en stille sentralisering av politiressursene. Sp foreslår å flytte ressurser fra byråkrati til operative enheter lokalt i politiet. Sammenlignet med regjeringens budsjettforslag foreslår vi å styrke politibudsjettet med 200 mill. kr til økt grunnbemanning.

I tillegg foreslår vi midler til å etablere hurtigspor i de resterende politidistriktene for en raskere og mer treffsikker samhandling i hele straffesakskjeden ved lovbrudd som begås av ungdom. Men Sp mener at kampen mot kriminalitet må kombineres med en offensiv innsats mot *selve årsakene*. I vårt alternative budsjett foreslår vi tverrfaglig innsats for å forebygge narkotikamisbruk og ungdomskriminalitet. Her er både politiet og tolletaten sentrale.

Utover satsinger på justisbudsjettet foreslår Sp flere forebyggende tiltak under andre departementområder. Sp foreslår:

- 36 mill. kr til en døgnåpen tollstasjon på Bjørnfjell og 30 mill. kr til å styrke Tolletaten.
- Å ikke øke passgebyret.
- 8,5 mill. kr til å opprette to nye MST-team frå 1. august for å behandle alvorlege åtferdsvanskar og førebygge ungdomskriminalitet i aldersgruppa 12–18 år.

God og verdig kriminalomsorg

Sp er svært bekymret for kvaliteten og bemanningssituasjonen i kriminalomsorgen. De ansattes kompetanse og grunnbemanning er helt avgjørende for at de dømte ikke faller tilbake til kriminalitet. For å bedre rekruttering og soningskvalitet vil Sp derfor styrke grunnbemanninga i fengslene og styrke personalets kompetanse ved å etablere flere desentraliserte og praksisnære studieplasser Sp går inn for:

- 40 mill. kr til flere desentraliserte studieplasser ved Høgskolen for kriminalomsorg.
- 20 mill. kr til en ytterligere styrking av grunnbemanning i fengslene.
- 10 mill. kr i tilskudd til frivillige organisasjoner for å bidra til reintegrering i samfunnet og forebygge ny kriminalitet.
- 5 mill. kr til kriminalomsorgen – etablere hurtigspor i de resterende politidistriktene fra 1. august.

Rettshjelp og frivilligheten

Rettshjelptiltak i regi av ideelle og frivillige organisasjoner utfører et svært viktig arbeid for å ivareta rettssikkerheten for utsatte grupper i samfunnet. Sp er kritisk til at regjeringen igjen foreslår et dramatisk kutt i tilskuddet til de særskilte rettshjelptiltakene, og foreslår derfor 20 mill. kr mer enn Ap-regjeringen til særskilte rettshjelptiltak.

Vi foreslår også å styrke tilskuddsordningen til frivillige organisasjoner innen kriminalomsorgen. Disse utfører et verdifullt arbeid for å bistå med reintegrering i samfunnet etter soning og bidrar med positive tiltak i soningshverdagen – verdifulle bidrag for å redusere tilbakefall til kriminalitet.

Våpengebyr

Selv om våpenforvaltningen nå er digitalisert, foreslår Ap-regjeringen kraftig økning i våpengebyrene. Enkelte gebyrsatser i våpenforvaltningen vil med regjeringens forslag øke med flere hundre prosent. Vårt forslag er å videreføre våpengebyrene på dagens nivå. Vi vil at jaktopplevelser og skytesport ikke bare skal være for dem med tjukke lommebøker. Jakt og friluftsliv er et stort gode for samfunnet, og det betyr mye for Norges totalberedskap at vi har mange som er våpenføre.

Politiet

- 200 mill. kr til styrking av grunnbemanning i Politiet (lokal tilstedeværelse, kriminalitetsforebyggende arbeid og etterforskningskapasitet).
- 42,3 mill. kr til 100 nye studieplasser ved Politihøgskolen, inkludert opptak i Alta.
- 30 mill. kr til å etablere «hurtigspor» fra 1. august i Finnmark, Troms, Nordland, Møre og Romsdal og Innlandet.
- 25 mill. kr i søkbare midler slik at flere fylker kan bruke samarbeidsmodellen Felles ansvar fra Nordland som handler om rusforebygging.
- 15 mill. kr til å øke kapasiteten i Politiets påtalemyndighet.
- Ungdomskriminalitet: 12 mill. kr til å etablere flere døgnåpne tilbud og én-til-én-oppfølging.
- Sp foreslår etablering av flere desentraliserte politiutdanninger, blant annet i Sogndal.
- Sp vil følge opp anskaffelse av nye politihelikoptre, blant annet gjennom forlengelse av eksisterende opsjoner.

Domstolene

- 15 mill. kr til domstolene for å videreføre kravet om to embetsdommere ved alle rettssteder i tingrettene.
- 20 mill. kr mer til særskilte rettshjelptiltak sammenlignet med regjeringens forslag.
- Advokattilsynet tas ut av statsbudsjettet.

Kulturpolitikken

Det som styrkjer og samlar

Kulturen er ei livsnerve i samfunnet – den gjev oss røter, retning og samhald. Difor vil Senterpartiet løfte kulturarven som ein levande del av det samfunnet vi skaper. Vi vil styrkje kulturarvsarbeidet med eit breitt løft, slik at kunnskap, uttrykk og tradisjonar får leve vidare og skape nye fellesskap.

Vi prioriterer tiltak som gjev fleire høve til å delta, ta ansvar og halde fast ved den kulturen som har forma landet. Politikken vår byggjer på tillit og fellesskap. Kultur og frivilligheit har ein eigenverdi, men er òg ei investering i livskvalitet, inkludering, demokrati, beredskap og levande lokalsamfunn i heile landet.

Senterpartiets støtte til studieforbund (der vi reverserer regjeringa sitt uforståelege kutt) er omtala i utdanningskapitlet, side 37.

Fellesskap i frivilligheit og idrett

Frivillig sektor er ein grunnpilar i det norske samfunnet. Tusenvis av timar blir lagde ned i kor, korps, idrettslag, teater, festivalar, kulturvern, sanitetsforeiningar og beredskapsorganisasjonar. Denne innsatsen skaper tillit, aktivitet og samhald som ingen offentleg struktur kan erstatte. Vi styrkjer ei rekkje tiltak over heile landet og aukar mellom anna støtta til frivilligsentralane.

Senterpartiet vil sikre full, føreseieleg og regelstyrt meirverdiavgiftskompensasjon for frivillige organisasjonar. Regjeringa har sett av ei ramme på 3,25 milliardar kroner og seier at ho skal gje full kompensasjon i 2027. For frivilligheita er det likevel avgjerande at full kompensasjon ikkje blir avhengig av ei årleg budsjettramme. Organisasjonane skal ha rett til å få tilbake meirverdiavgifta dei har betalt, slik at midlane kan gå til aktivitet framfor skatt.

Kulturen treng rom. I grendehus, samfunnshus, øvingslokale og organisasjonseigde kulturbygg blir det skapt aktivitet, tilhøyrsle og identitet. Senterpartiet vil difor styrkje meirverdiavgiftskompensasjonen for bygging og rehabilitering av organisasjonseigde kulturbygg. Slik kan frivillige eigarskap haldast i hevd, energikostnader og vedlikehaldsetterslep reduserast og nye generasjonar få arenaer der dei kan møtast, øve og utfalde seg.

Språkpolitikken

Språket er òg ein del av kulturarven. Eit nynorskløft skal sikre at nynorsk språk og kultur får vekse og vere synleg i heile landet. Nynorsken er eit uttrykk for språkleg mangfald, lokal identitet og sjølvråderett – og ein nøkkel til å forstå oss sjølve som nasjon. Samstundes må politikken verne og styrkje samiske språk, kvensk, romani og romanes og det norske teiknspråket.

Samisk språk og kultur

Senterpartiet aukar løyvingane til samiske føremål med 17 mill. kr i vårt alternative statsbudsjett. Vår pakke på dette feltet inneheld desse elementa:

- Vi aukar det statlege driftsbidraget til sameskolen Deanu Sámeskuvla i Tana/Finnmark med 6 mill. kr..
- Sp vil løyve 6 mill. kroner meir til AI Lab ved Sámi allaskuvla i Kautoeino/Finnmark for å styrke samisk forsking og utvikling innan kunstig intelligens.
- Sp føreslår å auke støtta til dei samiske avisene Ávvir i Karasjok og Ságat i Porsanger (begge Finnmark) med 5 mill. kroner for å styrke samisk språk, journalistikk og mediemangfald.

Kultursatsingar

Språk, litteratur og medium

- 5 mill. kr meir til Lille norske leksikon og 1 mill. kr meir til lærebokordninga for å styrkje norsk som fagspråk.
- 1 mill. kr meir til Noregs Mållag (nynorsk).
- 1 mill. kr meir til Det Norske Samlaget (nynorsk).
- 1 mill. kr meir til Nynorsk kultursentrum (Ørsta i Møre og Romsdal, Ulvik i Hordaland og Vinje i Telemark) (nyorsk).
- 1,5 mill. kr meir til Jakob Sande – senter for forteljarkunst (Fjaler i Sogn og Fjordane).
- 2 mill. kr meir til Landslaget for lokalaviser.
- 0,6 mill. kr meir til Kristelig Pressekontor og 4,4 mill. kr til Kristent arbeid blant blinde og svaksynte (KABB).
- 1,6 mill. kr meir til Norges Frivilligsentraler (NFS) som nasjonalt ressurssenter.
- 1,5 mill. kr meir til Litteraturbåten Epos, som har «hjemmehavner» i Kvam og i Bergen (Hordaland/Vestland).

Organisert kulturliv/kulturarenaer

- 1 mill. kr meir til Noregs Ungdomslag og 1 mill. kr meir til kulturarenaordninga organisasjonen har.
- 0,9 mill. kr til Foreningen Norden.
- 1,5 mill. kr meir til Norges Husflidslag.
- 1,9 mill. kr meir til regionale kulturfond.

Scenekunst

- 5 mill. kr meir til SKUDA, Skodespelar- og dansealliansen.
- 3 mill. kr meir til Davvi, Senter for scenekunst (Hammerfest/Finnmark).
- 2 mill. kr meir til Elden (Røros/Sør-Trøndelag).
- 3 mill. kr meir til Samovarteateret (Kirkenes, Finnmark).
- 2 mill. kr meir til Brageteatret (Drammen, Buskerud
- 2 mill. kr meir til Opera Trøndelag (Stjørdal, Nord-Trøndelag.
- 1,8 mill. kr meir til Turnéteatret i Trøndelag (Verdal).
- 2 mill. kr meir til Opera Østfold (Halden) og 2 mill. kr meir til Østfold Teater (Fredrikstad).
- 1 mill. kr meir til Kvääniteatteri (Nordreisa/Troms).
- 10 mill. kr meir til Stavanger museum og teater (Rogaland).

Musikk/festivalar, inkludering

- 1 mill. kr meir til Verdensbro og Fargespill Østfold (Halden og Fredrikstad).
- 1 mill. kr meir til Musikk i Innlandet (Innlandet, både Hedmark og Oppland).
- 0,4 mill. kr meir til Protestfestivalen (Kristiansand/Agder).
- 0,5 mill. kr meir til Ole Bull Akademiet (Voss, Hordaland).
- 0,7 mill. kr meir til Stiftinga Hilmar Alexandersen og Hilmarfestivalen (Steinkjer, Nord-Trøndelag
- 0,6 mill. kr til Sør-Norsk folkemusikksenter i Bø/Telemark.

Kunst og kunstmuseum

- 0,5 mill. kr meir til Barnekunstmuseet (Oslo).
- 1 mill. kr meir til Leveld Kunstnartun (Ål/Buskerud).
- 3,5 mill. kr meir til Aukrustmuseet (Alvdal/Hedmark).
- 10 mill. kr meir til videre prosjektutvikling av Nye Rogaland Teater og Stavanger museum.

Sp styrker kulturarven

Regjeringa fjernar museumstilskotet på 5,6 mill. kr til Fortidsminneforeininga, som eig og formidlar nokre av dei viktigaste kulturminna i landet. Foreininga forvaltar over 40 kulturhistoriske eigedomar, mellom anna åtte stavkyrkjer, verdsarvstaden Urnes (bilete til høgre), Steinvikholm, Lysøen og fleire klosterruinar. Dette er ikkje ei perifer oppgåve, men eit sentralt, nasjonalt ansvar. Senterpartiet går motsett veg av Ap-regjeringa og vil styrkje Fortidsminneforeininga og dei andre frivillige kulturvernorganisasjonane.

Sp gjev 5,6 mill. kr meir til Fortidsminneforeningens museumsdrift og ein auke på 1,9 mill. kr meir til det ordinære driftstilskotet til foreininga (til saman 7,5 mill. kr). Forbundet Kysten får 2,2 mill. kr, Norsk Fyrhistorisk Forening og Kulturvernforbundet får 700 000 kr kvar, Norsk Kulturarv får 500 000 kr og Slekt og Data 300 000 kr. Norges verdensarv, ein medlemsorganisasjon for alle som arbeider med eller er interessert i dei norske verdsarvstadene, får 1 mill. kr. Kystpilgrimsleia (Egersund–Stavanger–Bergen–Ålesund–Trondheim) får 1 mill. kr, det same gjer dei regionale pilegrimssentraene.

Med Sp rundar fondet 150 mill

Senterpartiet prioriterer å gje 29 mill. kr meir til å styrke løyvinga til Norsk kulturminnefond på Røros. Med dette reverserer vi Ap-regjeringa sitt kutt på over 20 mill. kr og legg meir pengar på toppen, 150,6 mill. kr til disposisjon. Det er ein viktig milepæl at fondet passerer 150 mill. kr for fyrste gong. Vi vil òg leggje fram forslag om ein opptrappingsplan.

Riksantikaren sine pottar

Sp held óg oppe og styrkjer tilskotsordningane til Riksantikvaren. Særleg viktig er det å styrkje ordningane for freda kulturmiljø i privat eige, mellomalderbygningar og brannsikring.

Private eigarar og frivillige tek vare på ein stor del av den norske kulturarven. Når staten bidreg med føreseielege tilskot, utløyser det både eigeninnsats, handverkskompetanse, lokal verdiskaping og ny bruk av gamle bygningar og anlegg.

Sp set fram forslag om ei samla satsing på Riksantikvarens tilskotsordningar på 31,8 mill. kr. Pengane splittast slik: 14,5 mill. kr til freda kulturmiljø i privat eige, 7,3 mill. kr til fartøyvernsenter, 5 mill. kr til bygningar og anlegg frå mellomalderen og brannsikring, 2 mill. kr til tekniske og industrielle kulturminne, 2 mill. kr til fartøyvern og 1 mill. kr til utvalde kulturlandskap i jordbruket og kulturlandskap i verdsarvområde.

Satsinga på Verdsarven Notodden/Rjukan på 40 mill. kr er omtala på neste side. Sp vil òg følgje opp styrkinga av Forsvaret sin kulturarv, jf. Landsverneplanen og langtidsplanen.

Sp vil samle ansvaret for kulturarvpolitikken (inkludert Riksantikvaren og Kulturminnefondet) under Kulturdepartementet. Vi vil og setje fram forslag om å utgreie skatte- og avgiftsincentiver for private eigarar av freda og verneverdige bygningar.

Sp styrkjer òg ei lang rekkje museum, regionale kulturinstitusjonar og kulturbygg over heile landet. *Sjå neste side.*

Østfold: Vi gjev 3 mill. kr meir til Regionalpark Haldenkanalen (Østfold og Akershus), samt 1 mill. kr meir til DS Turisten og DS Engebret Soot. 1 mill. kr meir til Stiftelsen Hans Nielsen Hauge Senteret i Fredrikstad. 1 mill. kr meir til prosjektet Fortene i Indre Østfold (Høytorp Fort på Mysen og Trøgstad Fort på Skjønhaug).

Akershus: 5 mill. kr meir til Kjeller flyhistoriske samling i Lillestrøm og arbeidet med Spitfire PL258. Satsinga på Haldenkanalen (se Østfold) gjeld også Aurskog-Høland i Akershus.

Oslo: 1 mill. kr meir til Foreningen Æresgjeld, som gjer eit enormt viktig arbeid særleg i Oslo-regionen. Foreininga har som føremål å finne så mange som mogleg av dei forsvunne leivningane etter norske borgarar som vart skotne av tyske og norske nazistar under 2. verdskrig, og formidle historia deira slik at dei ikkje blir gløymde. Fortidsminne-foreningen får meir midlar, slik at formidlinga av lystgarden Vøienvolden blir oppretthaldt og styrkt.

Hedmark (Innlandet): 3,5 mill. kr meir til Aukrustmuseet, 1 mill. til Prøysenhuset.

Oppland (Innlandet): 2 mill. kr meir til Gudbrandsdalsmusea (bygningsvern), og 1 mill. kr meir til Norsk fjellsenter i Lom, Klimapark 2469, som bidreg sterkt til kulturhistorisk formidling frå fjellregionen.

Buskerud: Museumsdrifta til Fortidsminneforeningen blir sikra og styrkt, slik at Nore, Uvdal og Torpo stavkyrkjer blir formidla til publikum.

Vestfold: 2,5 mill. kr meir til Stiftelsen KNM Narvik ved Marinemuseet i Horten.

Telemark: 40 mill. kr meir til istandsetjing av Rjukanbanen og Tinnosbanen (20 mill. kr til kvar bane) og 10 mill. kr meir til Rjukan–Notodden industriarv. 1,8 mill. kr meir til Dyrskun i Seljord.

Aust- og Vest-Agder: 6,9 mill. kr meir til museum i Agder, fordelt med 5,1 mill. kr til VIGA kulturhistoriske museum i Kristiansand og 1,8 mill. kr til bemanning ved Tingvatn og Mandal museum.

Rogaland: 11 mill. kr meir til museum i Rogaland, fordelt med 10 mill. kr til Stavanger museum/teater og 1 mill. kr til Ryfylkemuseet sitt arbeid med tradisjonshandverk.

Hordaland (Vestland): 4 mill. kr til Stiftelsen Lenken, som driv Gestapomuseet i Bergen og Espeland fangeleir. 1 mill. kr meir til Moster Amfi/kyrkjehistoriske senter.

Sogn og Fjordane (Vestland): 10 mill. kr meir til Besøkssenteret Gulatinget. Tilskotet til museumsdrifta til Fortidsminneforeningen i Sogn og Fjordane blir oppretthaldt og styrkt, noko som aktivt støttar vern og formidling av Urnes stavkyrkje i Luster, Borgund stavkyrkje i Lærdal, Hopperstad stavkyrkje i Vik, Kaupanger stavkyrkje i Sogndal og andre viktige kulturminne i området.

Møre og Romsdal: 2,7 mill. kr meir til museum i Møre og Romsdal, fordelt med 1,7 mill. kr til Søblomsten ved Romsdalsmuseet og 1 mill. kr til Ishavsmuseet Aarvak.

Tilskotet til museumsdrifta til Fortidsminneforeningen i Møre og Romsdal blir oppretthaldt og styrkt, noko som aktivt støttar vern og formidling av Rødven stavkyrkje i Rauma og Kvernes stavkyrkje i Averøy.

Trøndelag: 17,1 mill. kr meir til museum og museumssenter i Trøndelag, fordelt med 10 mill. kr til MIST si forprosjektering av eit nytt museum for kunst og form i Trondheim, 6 mill. kr til forprosjekt for utviding av Falstadsenteret i Levanger og 1,1 mill. kr til Museene Arven i Stjørdal (bl.a. bergkunstsenter).

1,2 mill. kr meir til Nasjonaljubileet 2030, som blir koordinert av Stiklestad Nasjonale Kultursenter i Verdal.

2 mill. kr meir til Fiskeværet Halten (Trøndelag). Statstilskotet til museums-drifta til Fortidsminneforeningen blir oppretthaldt, slik at klosterruinene på Rein/Rissa, Tautra/Frosta, Munkeby/Levanger og borgruinen Steinvikholm i Stjørdal blir forvalta og formidla på ein god måte. Det same gjeld mellomalderkyrkjene Logtun/Frosta), Hustad og Sakshaug (Inderøy) og foreininga sine bygårdar på Røros.

Troms: 2,2 mill. kr meir til Nord-Norsk båtmuseum i Gratangen i Troms

Finnmark: 3 mill. kr meir til Musea for kystkultur og gjenreising i Finnmark.

Utdanning og forskning

Lik rett til utdanning skal gjelde i heile Noreg

Utdanning og kompetanse er avgjerande for samfunnsutviklinga. Og i Noreg skal alle ha like mogleheiter til utdanning - uavhengig av økonomi og bustad. Vi må óg sikre at alle deler av landet har tilgang på dei fagfolka dei treng, og at alle gjennom utdanning kan få den kunnskapen som gjev dei arbeid og den ballasten ein treng for å leve eit godt liv.

Meir nedskriving av studielån!
Ordninga med nedskriving av studielån i sentralitetssone 5 og 6 gjer at alle som bur og arbeider i ein av Noregs 189 minst sentrale distriktskommunar, får sletta 25 000 kroner av studiegjelda si kvart år. Dette var ein stor siger for Sp da vi vant kampen om denne ordninga i fjor.

I år vil vi utvide ordningen ytterlegare, og vi prioriterer 44,5 mill. kr meir til å prisjustera maksimalbeløpet i ordninga. Vi legg óg inn 20 mill. kr meir i ordninga, slik at vi kan ta med dei som har studielån og bur på Svalbard. Også dei skal nyte godt av denne Sp-ordninga.

Sats på det grunnleggande!
I skulen skal elevane lære dei grunnleggjande ferdigheitene og oppleve meistring og lærelyst. Lærarane må få tillit og tid til å gjere jobben sin. Dei yngste barna treng meir leik og mindre skjerm. Fleire elevar må få oppleve meistring gjennom at ein skapar ein meir praktisk skule.

Senterpartiet vil ta vare på ein desentralisert skulestruktur. Nærskulen er ein viktig møteplass i lokalsamfunnet, og gode tilbod om vidaregåande opplæring nær folk er avgjerande for å sikre gjennomføring og kvalifisering. Også høgare utdanning og må vere desentralisert og det er viktig at det vert forska også utanfor dei største byane.

Ein sterk kommuneøkonomi er ein føresetnad for å sikre gode barnehagar og skular, med høg kvalitet og nok tilsette, i heile Noreg.

Fagskulane må styrkast
Senterpartiet vil styrkje den høgare yrkesfaglege utdanninga og opprette 500 nye studieplassar ved fagskulane. Fagskulane spelar ei viktig rolle i å møte kompetansebehova i arbeids- og næringslivet over heile landet, og fleire studieplassar vil gje fleire moglegheit til å ta relevant og praksisnær utdanning nær der dei bur.

Senterpartiet vil leggje til rette for meir aktivitet og fleire utdanningstilbod ved dei mindre utdanningsinstitusjonane i heile landet. Som ein del av dette vil vi styrkje moglegheitene for utdanning og kompetansebygging også utanfor dei største studiestadene.

Folkehøgskulane - lære for livet
Folkehøgskulane er ein viktig del av utdanningstilbodet og skal ha føreseielege rammer. Både

fjorårets statsbudsjettforslag og årets budsjettforslag har skapt stor uro blant folkehøgskulane. Sp vil kjempa for dette:

- 98,1 millionar kroner til folkehøgskulane, slik at elevane framleis får gjerast om 40 prosent av lånet sitt til stipend.
- Behalda dagens pengestøtte til folkehøgskulane, slik at me ikkje mistar dei små og varierte skulane.
- Gjera det lettare for folk med nedsett funksjonsevne å få støtte frå folketrygda til å gå eit år på folkehøgskule.
- Sp tar igjen kampen for å reversere kutta i stipenddelen til folkehøgskuleelevane.

Private barnehagar: Pensjon

Alle barn skal ha ein trygg og god barnehage nær der dei bur. Regjeringa må difor halda avtalen om å dekka pensjonsutgiftene (AFP) til dei private barnehagane. Dette er svært viktig for både barnehagane og dei som arbeider der - og likebehandling av dei ansatte i private og kommunale barnehagar skulle vere sjølvsagt.

Ikkje kutt i studieforbunda!

Ap-regjeringa kuttar kraftig i tilskotet til studieforbunda i sitt statsbudsjett. Her reverserer Sp heile kuttet på nesten 70 mill. kr (32,5 mill. kr over budsjettet til Kunnskapsdepartementet, 37,2 i Kulturdepartement sitt).

Studieforbunda er ein viktig del av den demokratiske infrastrukturen. Dei gjev vaksne i heile landet tilgang til opplæring, organisasjonskunnskap, kulturaktivitet og praktiske ferdigheiter utanfor det ordinære utdanningssystemet. Studiearbeidet byggjer óg kompetanse i frivillige lag, og gjev fleire høve til å delta i lokale læringsarenaer der avstandane til formell utdanning kan vere store.

Sp kjem til å følgje opp den problematiske splittinga av finansieringa på to departement: Kunnskap og kultur.

Viktige Sp-grep i 2027

- 200 mill. kr meir til desentralisert utdanning og fleircampusinstitusjonar.
- 50 mill. kr meir til å auka lærlingtilskotet.
- 23,7 mill. kr meir til å oppretta 500 nye studieplassar i fagskulesektoren.
- 15 mill. kr meir i tilskot til NMBU, øyremerkt SEARCH-senteret.
- 20 mill. kr meir i støtte til NTG Bergen (Hordaland) og Wang Romerike (Akershus).
- 5 mill. kr meir til å styrkja Norwegian Space Academy ved Andøya Space (Nordland).
- 3,75 mill. kr meir til å oppretta 25 fleire studieplassar i medisin.
- 1 mill. kr meir til lærebokordninga for å styrkja norsk som fagspråk.
- 3 mill. kr til Fleksibel Norge.
- Sikre en meir rettferdig finansiering av naturbruksskulane.

Arbeids- og sosialpolitikk

Styrk førstelinja i Nav og fjern samordningsfella

Senterpartiet arbeider for eit trygt og inkluderande samfunn der alle får moglegheiter til arbeid. Arbeid er eit gode – ikkje ein byrde. Det er gjennom arbeid mennesket finn meining og kan skape seg og sine gode liv. Velferdsstaten si berekraft er avhengig av høg sysselsetjing og at flest mogleg er i inntektsgjevande arbeid. Samstundes skal vi ha eit sterkt tryggleiksnett for dei som ikkje kan arbeide, anten mellombels eller varig.

Fjern samordningsfella!

Senterpartiet følgjer opp vårt mangeårige arbeid for å få rette opp uretten med at personar fødde før 1963 med offentleg tenestepensjon som har arbeidd utover 67 år (+forventa levealder) misser sin tenestepensjon (dette kallast samordningsfella). Ved å setje eit tak slik at sum offentleg tenestepensjon og alderspensjon frå folketrygda maksimalt kan utgjere 66 pst. av tidlegare sluttløn, blir også meirutgiftene for Statens pensjonskasse og dei andre pensjonskassene i åra framover avgrensa.

I mange år har dei offentlege tenestepensjonskassene hatt store mindreutgifter som følgje av desse utslaga. Sp-budsjettet har 545,8 mill. kr til å oppheve samordningsfella, med eit øvre tak på samla tenestepensjon og alderspensjon frå folketrygda på om lag 66 prosent av sluttløna.

Arbeid: Nøkkel til berekraft

Delen av befolkninga i arbeid har auka dei siste åra, men framleis står om lag 20 prosent av personar i arbeidsfør alder utanfor arbeidslivet. Dette er ein uutnytta ressurs, særleg når mange sektorar ventar mangel på faglært arbeidskraft framover. Senterpartiet arbeider for at alle skal få nytte arbeidsevna si. Vi vil leggje til rette for at fleire kjem i arbeid, og at arbeidsgjevarar tilpassar arbeidsoppgåver. Arbeid gir tilhøyrsle, meistring og moglegheit til å forme eiga framtid. Med lågare fødselstal og ei aldrande befolkning må alle med restarbeidsevne få høve til å delta i arbeidslivet. Dette krev god tilrettelegging og rimelege, ubyråkratiske ordningar. Senterpartiet vil bidra til at arbeidstakarar får høve til kompetanseheving og omskulering, slik at effektivisering ikkje fører til utstøyting. Sjukefråværet er framleis høgt. Mange sjukemeldingar kjem av dårleg arbeidsmiljø. Attraktive arbeidsplassar med god leiing og trivsel er avgjerande for å få fleire i jobb. Arbeids- og velferdsetaten (Nav) må prioritere betre mellom dei sjukemelde som bør følgjast opp, og dei som kjem tilbake i arbeid utan noko oppfølging frå Nav si side.

Senterpartiet held fram med å auka plassar i Varig tilrettelagt arbeid (VTA) øyremerka dei førehandsgodkjende verksemdene der behovet, etter vårt syn, er størst. Vårt 2027-budsjett innebærer 28 mill. kr meir til 250 fleire plassar i varig tilrettelagt arbeid i førehandsgodkjende verksemder. Vi går óg inn for:

- 20 mill. kr til å vidareføre fulle sjukepengerettar for deltakarar i varig tilrettelagt arbeid.
- 50 mill. kr til å vidareføre dagens sats for grunnstønad til personar med cøliaki i aldersgruppa 18–30 år.
- 3 mill. kr til prosjektet «Innenforskap Østfold».

Målretta styrking av Nav

Årsverk knytt til oppfølging av mottakarar av arbeidsavklaringspengar aukar med 10 pst.

Med vårt budsjett blir det 10 pst. fleire statlege årsverk på dei lokale Nav-kontora i kommu-

nar og bydelar til oppfølging av mottakarar av den mellombelse ytinga arbeidsavklaringspengar (AAP). Dette gir grunnlag for tett oppfølging av fleire mottakarar av AAP. Fleire vil få bli avklart for arbeid og færre vil ha behov for å halde fram med AAP. For mange går for lenge på AAP. Sp har desse hovedgrepa:

- 20 mill. kr meir til fleire tilsette i Nav for å handsame refusjonskrav frå verksemder som har forskotert sjukepengar.
- 5 mill. kr til å styrkje Nav sin kapasitet til å handsame søknader om lønsgaranti.
- 5 mill. kr til å betre kvaliteten på Nav si handsaming av søknader om mellom anna foreldrepengar og sjukepengar frå personar med kombinasjonsinntekter.
- 11 mill. kr til å styrkje Nav sine administrative ressursar i samband med opprettinga av 250 fleire plassar i varig tilrettelagt arbeid.
- 50 mill. kr til å styrkje den målretta innsatsen mot sjukefråvær tidleg i sjukefråværsløpet.
- 200 mill. kr til å styrkje Nav si oppfølging av personar som får arbeidsavklaringspengar, slik at avklaringsløpa går raskare.

Raskare refusjon av sjukepengar

Nav har ei nøkkelrolle i å rettleie og støtte folk inn i arbeid. Vi styrkar Nav sin kapasitet ytterlegare til å handsama søknader om sjukepengar – både frå enkeltpersonar, og særskilt frå verksemder som søkjer Nav om refusjon av sjukepengar. Sjølv om fleirtalet av sjukepengesøknadane blir handsama automatisk (62 pst. per august 2026), må likevel dei mest kompliserte sakene handsamast manuelt av tilsette i Nav. Folketrygdloven og tilhøyrande forskrifter er komplisert. Mange verksemder tapar pengar på Nav si lange saksbehandsamingstid av refusjonssøknader.

Vidare aukar vi Nav sin kapasitet til å handsame søknader om lønsgaranti for å støtte personar som har krav på utestående når arbeidsgjevaren eksempelvis har gått konkurs. Nav brukar altfor lang tid på handsaming av slike søknader (anslagsvis 12 månader).

Nav må prioritere oppfølging av sjukemelde der dette er eit behov. Mange sjukemelde kjem relativt raskt tilbake i arbeid utan behov for ytterlegare oppfølging frå Nav si side. Oppfølginga frå Nav må difor målrettast der risikoen for langvarig sjukefråvær er størst. Vårt budsjettforslag gir fleire årsverk til dette viktige arbeidet som Nav gjer.

Vi styrker kompetansen i Nav knytt til søkjarar med kombinasjonsinntekter, dvs. personar som har både lønsinntekt og næringsinntekt. Dette for å sikre at personar med kombinasjonsinntekter får oppfylt sine rettar når det gjeld eksempelvis utbetaling av foreldrepengar. Her er det behov for auka og einskapleg kompetanse av eit komplisert lov- og regelverk.

Oljepionierane og Kielland-ofra

Senterpartiet ser det som nødvendig å finne ei løysing på saka til overlevande og etterlatne etter Kielland-ulukka, og å finne ei betre løysing for oljepionerane. Senterpartiet meiner desse to sakene må løysast og få si finansiering gjennom budsjettforhandlingane hausten 2026.

Utenriks- og forsvarsfeltet

Sikkerhet, beredskap og innsats for de fattige

Forsvar handler dypest sett om å forsvare vår alles mulighet til å leve de livene vi ønsker i Norge. For å møte dagens sikkerhetspolitiske utfordringer må vi styrke beredskapen lokalt, investere i infrastruktur og sikre at hele landet er med i forsvarsløftet. Dette krever en helhetlig innsats der forsvar, sivilsamfunn og lokalsamfunn drar i samme retning.

Forsvar, sikkerhet og beredskap

Senterpartiet vil styrke Norges nasjonale forsvarsevne i fred, krise og krig. Vi er opptatt av godt utstyrte og trente styrker, tett samarbeid mellom forsvarsgrenene og økt kampkraft. Vi foreslår å øke bevilgninger til mer øving og trening i forsvaret, samt mer til personellrelatert eiendom, bygg og anlegg for å bedre kunne ta vare på folkene i Forsvaret.

Økt spenning i våre nærområder gjør det nødvendig at Norge investerer mer i egen forsvarsevne.

I 2024 la Senterpartiets forsvarsminister Bjørn Arild Gram frem en langtidsplan for forsvarssektoren (2025–2036) som et samlet Stortinget stilte seg bak. Planen som ble revidert i 2026, innebærer et formidabelt løft: flere ansatte, modernisering av materiell, bedre infrastruktur og økt evne til å ta imot allierte styrker. For å lykkes framover kreves en styrking av Forsvaret over hele landet og flere folk. For Senterpartiet er det viktig at regjeringen legger til rette for norsk forsvarsindustri og næringsliv. Regjeringen må følge opp Stortingets intensjon om at Nansen-programmet i større grad kan brukes til å finansiere samarbeidsprosjekter mellom norske og ukrainske forsvarsbedrifter og leveranser av forsvarsmateriell fra Norge. Regjeringen må også sørge for at skrog til sjøforsvarets skip, så langt det lar seg gjøre, bygges ved norske verft.

For å lykkes med forsvarssatsingen må vi rekruttere flere dyktige og motiverte mennesker, og samtidig ta godt vare på dem som allerede er i tjeneste. Gode arbeids- og boforhold er avgjørende, og vi vil forbedre utnyttelsen av eksisterende eiendom, bygg og anlegg (EBA) i tillegg til investeringer i nye bygg. Lokale entreprenører, håndverkere og leverandører, og godt samarbeid

med lokalsamfunn og kommuner trengs for at vi skal lykkes med forsvarsløftet.

For å løfte lokalsamfunnene med forsvaret tett på seg må regjeringen arbeide med tiltak for å gjøre det mer attraktivt for forsvarsansatte å bosette seg i forsvarskommunene, og Stortingets vedtak om en prøveordning for dette i Finnmark må følges opp.

Sp har disse forsvarspolitiske satsingene i 2027-budsjettet:

- 200 mill. kr mer til investeringer i personellrelatert eiendom, bygg og anlegg.
- 50 mill. kr mer til øving og trening i Forsvaret.
- 3 mill. kr mer i støtte til organisasjoner i forsvarssektoren.
- 2 mill. kr mer i støtte til Det frivillige Skyttervesen.

Forsvarshistorien

Forsvarshistorien bidrar til å minne oss på den rollen Forsvaret har hatt, og fortsatt har. Senterpartiet mener det er viktig å styrke arbeidet med historisk forståelse og forsvarsvilje, og vi mener derfor det er viktig å støtte lokale initiativ fra frivillige som bidrar til å dele vår felles forsvarshistorie. Vi prioriterer:

- 2,5 mill. kr til Stiftelsen KNM Narvik.
- 1 mill. kr til Foreningen Æresgjeld.
- 5 mill. kr til restaurering av Spitfire PL258 – Flyhistorisk Forening, Kjeller.
- 3 mill kr til at Forsvarsbygg donerer Kommandantgården til Fredrikstad kommune.

Totalberedskap

Trygghet i hele Norge krever en sterk sivil beredskap. I en mer urolig verden vil Senterpartiet øke tempoet i utviklingen av totalforsvaret og styrke Sivilforsvaret, slik at Norge står bedre rustet til å håndtere kriser. Senterpartiet er uenig i regjeringens forslag om å halvere antall sivilforsvarsdistrikt. Sivilforsvaret må organiseres på en måte som sikrer lokal tilstedeværelse i distriktene og mindre byer, og Senterpartiet foreslår at antallet distrikter justeres til 15 og følger fylkene. I 2027 prioriterer Sp:

- 20 mill. kr til Sivilforsvaret for å ha over 500 tjenestepliktige i 2027 og øke øvingskapasiteten.
- 12 mill. kr til flere stabsstillinger i Sivilforsvaret og til å justere antall distrikter til 15, i tråd med fylkesinndelingen.
- 2,5 mill. kr mer i støtte til de frivillige beredskapsorganisasjonene.
- 2 mill. kr til Bygdekvinnelaget og NKSF. Støtten skilles ut i en egen post på budsjettet.

Bistandspolitikk

Sp ønsker at Norge fortsatt skal være en solidarisk aktør internasjonalt, som bidrar i kampen mot fattigdom, sykdommer og klimaendringer i tråd med FNs bærekraftsmål. I vårt alternative budsjett styrker vi matsikkerhet, flyktninger, likestilling og kvinnehelse. Sp prioriterer:

- 250 mill. kr mer til Verdens matvareprogram.
- 50 mill. kr mer til å styrke matsikkerheten.
- 50 mill. kr mer til å støtte flyktninger og bærekraftige vertssamfunn.
- 50 mill. kr mer til FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR).
- 40 mill. kr mer til å styrke arbeidet for likestilling og kvinnehelse gjennom UNFPA.
- 50 mill. kr mer til å styrke sivilsamfunnet.

Norfund (statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland) som skal skape arbeidsplasser og bekjempe fattigdom gjennom lønnsomme bedrifter. Sp går inn for å gi Norfund 2,89 mrd. kr mer til å øke kapitalen og 1,6 mrd. kr mer til å øke kapitalen i Norfunds klimainvesteringsfond. Vi prioriterer også 200 mill. kr mer til å øke kapitalen i Norfunds Ukraina-fond.

Global matberedskap

Den globale matsikkerhetssituasjonen har blitt forverret de siste årene. Ukraina er en betydelig kornprodusent, men krigen rammer eksporten hardt, noe som påvirker globale matvarepriser og matsikkerheten negativt. Matsikkerhet og kampen mot sult er en viktig prioriteringene i Senterpartiets utviklingspolitikk. Tilgang til trygg og næringsrik mat er en grunnleggende menneskerett og en forutsetning for stabilitet, helse og utvikling. Ved å støtte matsikkerhet internasjonalt, bidrar Norge til å bygge motstandsdyktige samfunn og forebygge humanitære kriser. Senterpartiet foreslår derfor å styrke matbistanden gjennom Verdens matvareprogram og tilskudd til matsikkerhet.

Foto: Morten Brakestad/Stortinget

Ukraina

Russlands angrepskrig mot Ukraina er et brudd på folkeretten og en trussel mot europeisk sikkerhet. Senterpartiet står fast i støtten til Ukrainas kamp for frihet og selvstendighet. Norge skal bidra med militær, økonomisk og humanitær støtte. Samtidig må vi lære av krigen og styrke vår egen beredskap. Krigen viser betydningen av et sterkt nasjonalt forsvar, robuste forsyningslinjer og evne til å håndtere hybride trusler. For å styrke bistanden til Ukraina foreslår Senterpartiet å styrke utviklingsbistanden til Ukraina gjennom å øke kapitalen i Norfunds Ukraina-fond med 200 mill. kr.

Globalt klimaarbeid

Klimaendringene krever internasjonalt arbeid. Det påvirker alle land og skaper menneskelig lidelse og økonomiske utfordringer. Senterpartiet mener Norge bør bidra til å redusere de globale utslippene gjennom å satse på klimainvesteringer med stor utslippseffekt. På denne måten kan vi få til mer effektiv klimapolitikk samtidig som det bidrar til vekst i utviklingsland. I Senterpartiets alternative budsjett foreslår vi å øke bevilgning til Klimainvesteringsfondet med 1,6 mrd. kr. utover regjeringens forslag. Klimainvesteringsfondet er en mer effektiv form for klimabistand enn andre ordninger, fordi den utnytter markedsmekanismer slik at norsk klimabistanden bidrar til å mobilisere andre investorer til å investere i de samme grønne prosjektene.

Senterpartiet prioriterer også å gi 5 mill. kr mer i tilskudd til Nei til EU og 10 mill. kr mer i tilskudd til FN-sambandet.

Budsjettet i tall

	Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID)	
Kapittel og post	**Nøkkeltal**	**Endring i mill. kr**
	Netto endring	**-565,7**
	Satsingar	**921,8**
	Innsparingar	**-1487,5**
	Satsingar	
605.01	Fleire tilsette i Nav til handsaming av refusjonskrav frå verksemder for forskotterte sjukepengar	20,0
605.01	Styrking av Nav sin sakshandsamingskapasitet av søknader om lønsgaranti	5,0
605.01	Høgare kvalitet på handsaming av søknader om eks. foreldrepengar og sjukepengar frå personar med kombinasjonsinntekter	5,0
605.01	Auka behov for administrative ressursar av 250 fleire VTA-plassar	11,0
605.01	Målretta innsats mot sjukemeldingar tidleg i sjukdomsløpet	50,0
605.01	Styrking av Nav si oppfølging av personar som mottek arbeidsavklarings-pengar for raskare avklaringsløp	200,0
612.01	Oppheving av samordningsfella med eit øvre tak på summen av teneste-pensjon og alderspensjon frå folketrygda på om lag 66 pst. av sluttløn	545,8
634.77	250 fleire VTA-plassar i førehandsgodkjende verksemder	28,0
2661.70	Uendra sats for personar med cøliaki i aldersgruppa 18 til 30 år	50,0
2650.70	Framleis fulle sjukepengerettar for personar med VTA	3,8
2650.75	Framleis fulle sjukepengerettar for personar med VTA	0,2
Ny	Støtte til prosjekt innenforskap Østfold	3,0
	Innsparingar	
600.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Arbeids- og inkluderingsdepartementet	-5,0
601.21	Kutt i departementet sine forskings- og utgreiingskjøp. Utsett nye oppdrag og reduser parallelle evalueringar.	-15,0
601.22	Kutt i kunnskapsutvikling i IA-avtalen	-5,0
601.72	Kunnskapssenter for lengre arbeidsliv. Ta ut ny informasjons- og formid-lingssatsing.	-2,0
601.74	Noregs forskingsråd. Redusert tilsegnsramme for nye prosjekt.	-2,5
604.21	Utviklingstiltak i Nav. Delvis utsetting av Prosjekt 6 i IKT-moderinseringa.	-20,0
604.45	Delvis utsetting av Prosjekt 6 i IKT-moderniseringa i NAV	-100,0
605.01	Effektivisere og redusere byråkrati i NAV	-15,0
605.22	Redusere Navs eigne forskings- og utgreiingsmidlar	-15,0
670.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Integrerings- og mangfoldsdirektoratet	-18,0
2650.70	Lågare sjukefråver som følgje av målretta innsats tidleg i sjukefråversløpet	-250,0

2651.70	Færre AAP-mottakarar og kortare løp som følgje av tett oppfølging av fleire mottakarar.	-1000,0
2541.70	Ikkje utbetale dagpengar utanfor EØS	-29,0
2651.70	Ikkje utbetale arbeidsavklaringspengar utanfor EØS	-11,0
	Barne- og familiedepartementet (BFD)	
Kapittel og post	**Nøkkeltall**	**Endring i mill. kr**
	Netto endring	**65,7**
	Satsingar	**321,7**
	Innsparingar	**-256,0**
	Satsinger	
842.01	Familievern – øke kapasiteten i tjenesten	15,0
842.70	Kirkens familieverntjeneste – øke kapasiteten og sikre de desentraliserte tjenestene	10,0
846.70	Økt tilskudd og grunnstøtte til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner	10,0
855.01	Omstillingsmidler til ideelle barnevernsinstitusjoner – styrke kvaliteten i tråd med Kvalitetsløftet	50,0
855.01	Omstillingsmidler til offentlige barnevernsinstitusjoner – styrke kvaliteten i tråd med Kvalitetsløftet	100,0
855.01	Opprette 2 nye MST-team fra 1. august – behandle alvorlige adferdsvansker og forebygge ungdomskriminalitet i aldersgruppen 12-18 år	8,5
881.77	Økt tilskudd til Nasjonaljubileet 2030	1,2
2530.70	Øke engangsstøtten ved fødsel og adopsjon til kr 95 149	127,0
	Innsparinger	
800.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Barne- og familiedepartementet	-5,0
845.70	Ikke utbetale barnetrygd utenfor EØS-området	-39,0
855.22	Barnevern – redusere enkeltkjøp av institusjonsplasser	-150,0
858.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Bufdir	-60,0
2530.70	Reduksjon i foreldrepenger ettersom engangsstøtten økes	-2,0
	Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet	
Kapittel og post	**Nøkkeltall**	**Endring i mill. kr**
	Netto endring	**-2463,7**
	Satsinger	**200**
	Innsparinger	**-2663,7**

	Satsinger	
1541.60	Økt støtte til bredbåndsbygging i distriktene	200,0
	Innsparinger	
1500.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet	-25,0
1510.01	Effektivisering i departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon	-35,0
1515.01	Effektivisering i departementenes digitaliseringsorganisasjon	-35,0
1520.01	Effektivisere og redusere byråkrati hos statsforvalteren	-400,0
1530.36	Redusere bevilgningen til kunstnerisk utsmykking	-10,0
1542.70	Kutte deltakelsen i EU-program	-320,0
1540.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Digitaliseringsdirektoratet	-20,0
2445.24	Effektivisere og redusere byråkrati i Statsbygg	-40,0
2445.30	Stanse prosjektering av byggetrinn 3 i regjeringskvartalet	-78,7
2445.31	Utsette rehabiliteringen av den gamle regjeringsbygningen	-700,0
5309.29	Salg av ubrukte statlige eiendommer i Oslo	-1000,0
	Energidepartementet (ED)	
Kapittel og post	**Nøkkeltall**	**Endring i mill. kr**
	Netto endring	**-514,9**
	Satsinger	**1365,0**
	Innsparinger	**-1879,9**
	Satsinger	
1820.77	Norgespris på strøm til 41 øre/kWh	1000,0
1820.79	Norgespris på fjernvarme til 41 øre/kWh	65,0
1820.22	Økte midler til flom- og skredforebygging	100,0
1825.60	Opprettholde ordningen med tilskudd til energitiltak i kommunale bygg	200,0
	Innsparinger	
1800.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Energidepartementet	-14,0
1800.70	Kutte tilskudet til EUs energibyrå ACER	-6,6
1820.01	Effektivisere og redusere byråkrati NVE	-55,0
1820.26	Redusere tilskuddet til Reguleringsmyndigheten for energi (RME)	-50,8
1825.50	Kutt i overføringene til Klima- og energifondet	-1100,0
1850.21	Redusere bevilgningen til arbeid med kartlegging av natur og miljø ifm. havvind	-35,0
4810.01	Finansiere Sokkeldirektoratet gjennom kostnadsdekkende sektoravgift	-307,0
4860.01	Finansiere Havindustritilsynet gjennom kostnadsdekkende sektoravgift	-311,5

	Forsvarsdepartmentet (FD)	
Kapittel og post	**Nøkkeltall**	**Endring i mill. kr**
	Netto endring	**76,5**
	Satsinger	**258,5**
	Innsparinger	**-182,0**
	Satsinger	
1700.71	Øke støtten til organisasjoner i forsvarssektoren	3,0
1700.71	Øke støtten til Det frivillige Skyttervesen	2,0
1710.47	Øke bevilgningene til investeringer i personellrelatert eiendom, bygg og anlegg	200,0
1720.01	Sikre mer øving og trening	50,0
1730.71	Stiftelsen KNM Narvik	2,5
1730.71	Foreningen Æresgjeld	1,0
	Innsparinger	
1700.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Forsvarsdepartementet	-22,0
1710.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Forsvarsbygg	-84,0
1720.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Fellesfunksjoner	-26,0
1760.01	Redusere bruken av konsulenttjenester i Forsvarsmateriell	-50,0

	Finansdepartementet (FIN)	
Kapittel og post	**Nøkkeltall**	**Endring i mill. kr**
	Netto endring	**-83,0**
	Satsinger	**66,0**
	Innsparinger	**-149,0**
	Satsinger	
1610.01	Døgnåpen tollstasjon på Bjørnfjell	36,0
1610.01	Styrke Tolletaten	30,0
	Innsparinger	
20.01-	Effektivisere og redusere byråkrati ved Statsministerens kontor	-6,0
41.01	Effektivisere og redusere byråkrati ved Stortinget	-25,0
44.01	Effektivisering i kontrollutvalget for EOS	-3,0
45.01	Effektivisere og redusere byråkrati i NIM	-5,0

51.01	Effektivisering og redusert byråkrati. Redusere Riksrevisjonens budsjett mer til nivå med andre nordiske land	-50,0
1600.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Finansdepartementet	-4,0
1605.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Direktoratet for økonomistyring	-26,0
1618.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Skatteetaten	-30,0
	Helse- og omsorgsdepartementet (HOD)	
Kapittel og post	**Nøkkeltall**	**Endring i mill. kr**
	Netto endring	**2400,5**
	Satsingar	**3395,6**
	Innsparingar	**-995,1**
	Satsinger	
701.60	Tilskudd til helseteknologi i de kommunale helse- og omsorgstjenestene	127,0
732.72-75	Kutte rentekostnadene til helseforetakene og styrke tjenestetilbudet	2140,0
732.72-75	Satsing på beredskap og desentraliserte tjenester: styrke ambulansetjenesten, sikre føde- og barselstilbudet, psykisk helsevern og DPS og økning i rehabilitering	200,0
732.72-75	Satsinger på helseberedskap, tilfluktsrom og blodberedskap	50,0
732.72-75	Ortopediske tilbud/skadepoliklinikk ved Lærdal sjukehus/wNordfjord sjukehus	10,0
732.72-75	Antistoff RS til barn født januar-april 2027 i regi av helseforetakene	75,0
732.72-75	Flere LIS1-stillinger	20,0
760.21	Lederutdanninger i kommunale helse- og omsorgstjenester	23,7
760.21	Opplæringsmateriell til helse- og omsorgspersonell som yter tjenester til personer med utviklingshemming	7,1
760.21	Ikke gjennomføre avvikling av bevilgning til til lindrende behandling og omsorg ved livets slutt	5,9
760.21	Oppfølgning av pårørendestrategien	0,8
760.60	Tiltak for å øke kompetansen i helse- og omsorgssektoren til personer med utviklingshemming	9,0
760.60	Modellutvikling klinisk ernæringsfysiolog som ressurs for helse- og omsorgstjeneste	6,1
760.60	Tilskudd til veiledning av studenter og ansatte i de kommunale helse- og omsorgstjenestene	10,8
760.60	Kompetanse- og tjenesteutviklingstilskuddet	385,9

760.60	Kompetansehevende tiltak for lindrende behandling og omsorg i livets sluttfase	13,9
760.60	Helhetlig støtte til pårørende med krevende omsorgsoppgaver	11,6
760.60	Tilskudd til videreutvikling av læringsnettverk i gode pasientforløp	5,4
760.60	Livsglede for eldre og livsgledesertifisering	7,2
760.62	Vertskommunetilskuddet	218,8
760.70	Ikke gjennomføre kutt i tilskudd til Amathea	10,0
760.70	Ikke kutte i til Stiftelsen Frambu og Nordre Aasen	1,2
760.70	Ikke gjennomføre kutt til Verdighetssenteret	1,0
760.70	Ikke redusere kutt i tilskudd til Camphill landsbystiftelse	5,0
760.71	Økt rekruttering av sykepleiere og helsefagarbeidere (Jobbvinner)	13,2
760.71	Kurspakke for ufaglærte i omsorgstjenestene	11,2
765.75	Helsetjenestetilbud ved overgrepsmottak (NKLM)	3,9
783.79	Reversere kutt i reise- og flytteutgifter for LIS1 og fysioterapeuter i turnus	3,9
Ny	Oppstart av pilotprosjekt for rask rehabilitering etter synstap i samarbeid med Blindeforbundet	5,0
Ny	Erstatning til ofrene i Varhaug-saken	10,0
Ny	Organisasjonen "Sendt bort"	3,0
	Innsparinger	
700.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Helse- og omsorgsdepartementet	-15,0
701.21	50% reduksjon i kommunikasjon i HOD og underliggende etater	-3,7
701.21	KI-tjeneste i HelseNorge	-20,0
701.70	Ikke bevilge midler til Norsk Helsenett knyttet til nettlege	-2,5
732.72-75	20% reduksjon i kommunikasjon i RHF og helseforetak	-45,9
732.72-75	Øke ikke-møtt-gebyrene med 500 kr	-90,0
740.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Helsedirektoratet	-50,0
760.60	Kutte nettlege	-84,3
760.60	Reversering av omdisponeringer til omstillingstilskudd	-637,0
760.60	Kutt i omstillingstiltak, benyttes til andre tiltak	-44,7
765.21	Undersøkelse av tidsbruk hos helsepersonell	-2,0

	Justis- og beredskapsdepartementet (JD)	
Kapittel og post	**Nøkkeltall**	**Endring i mill. kr**
	Netto endring	**316,0**
	Satsinger	**737,0**
	Innsparinger	**-421,0**
	Satsinger	
410.01	Domstolene: Videreføre krav om to embetsdommere ved alle rettssteder i tingrettene	15,0
430.01	Økt grunnbemanning i fengslene	20,0
430.01	Kriminalomsorgen – etablering av hurtigspor i resterende politidistrikt fra 1. august	5,0
430.70	Tilskudd til frivillige organisasjoner – reintegrering til samfunnet og forebygge ny kriminalitet	10,0
432.01	Høgskolen for kriminalomsorg – Flere desentraliserte studieplasser	40,0
440.01	Økt grunnbemanning i politiet for å sikre lokal tilstedeværelse, kriminalitetsforebyggende arbeid og økt etterforskningskapasitet	200,0
440.01	Hurtigspor i resterende Politidistrikter fra 1. august (Finnmark, Troms, Nordland, Møre og Romsdal og Innlandet)	30,0
440.01	Rusforebygging – etablere samarbeidsmodellen «Felles ansvar» etter modell av Nordland i flere fylker (søkbare midler)	25,0
440.01	Etablere flere 24/7-tilbud og/eller 1:1-oppfølging for å forebygge ungdomskriminalitet	12,0
442.01	Politihøgskolen – 100 nye studieplasser, inkl. opptak i Alta	42,3
443.01	Påtalemyndigheten i politiet – økt kapasitet	15,0
451.01	Sivilforsvaret. Over 500 tjenestepliktige i 2027 og økt øvingskapasitet	20,0
451.01	Sivilforsvaret. Flere stabsstillinger og justere antall distrikter til 15 (fylkesinndeling)	12,0
455.71	Øke støtten til de frivillige beredskapsorganisasjonene	2,5
455.72 Ny	Øke støtten med 2 mill. kr til Bygdekvinnelaget og NKSF. Støtten skilles ut i egen post	6,0
470.72	Rettshjelp – øke støtten til særskilte rettshjelptiltak sammenlignet med regjeringens forslag	20,0
480.50	Svalbard: Gratis SFO 1. til 3. trinn	1,0
3440	Våpengebyr og passgebyr økes ikke	170,0
3461.01	Advokattilsynet tas ut av statsbudsjettet	91,2

	Innsparinger	
400.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Justis- og beredskapsdepartementet	-24,0
410.01	Effektivisere og redusere byråkrati i domstoladministrasjonen	-5,0
430.01	Redusere konsulentbruk i Kriminalomsorgsdirektoratet	-35,0
440.01	Redusere bruk av konsulenter i Politidirektoratet	-75,0
440.01	Redusere utgifter til konferanser i Politidirektoratet	-18,0
455.71	Støtte til Bygdekvinnelaget og NKSF skilles ut i egen post	-4,0
461.01	Advokattilsynet tas ut av statsbudsjettet	-91,2
490.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Utlendingsdirektoratet	-20,0
491.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Utledningsnemda	-12,0
3440.06	Øke gebyret for statsborgerskap til 10.000 kr	-60,0
3440.06	Øke gebyrene i utlendingssaker med 10 %	-34,8
3440.06	Lik gebyrsats for søknad om oppholdstillatelse uavhengig av alder	-42,0

Kunnskapsdepartementet (KD)

Kapittel og post	Nøkkeltall	Endring i mill. kr
	Netto endring	-988,3
	Satsingar	545,2
	Innsparingar	-1533,5
	Satsinger	
225.75	Lille norske leksikon	5,0
226.21	Stiftelsen Lenken	4,0
228.79	Støtte til NTG Bergen og Wang Romerike	20,0
240.60	500 nye studieplasser - fagskolesektor	23,7
254.70	Tilskudd til studieforbund	32,5
254.73	Reversere kutt fleksibel Norge	3,0
260.50	Statlig driftsbidrag til Deanu Sámeskuvla/Sameskolen i Tana	6,0
260.50	Samisk høgskole – AI Lab	6,0
260.50	Desentralisert utdanning + flercampus-institusjoner	200,0
260.50	25 flere studieplasser i medisin	3,8
260.50	Økt tilskudd til NMBU øremerket SEARCH-senteret	15,0
572.60	Økt lærlingstilskudd	50,0
272.72	Lærebokordningen for å styrke norsk som fagspråk	1,0
275.70	Styrke Norwegian Space Academy – Andøya Space	5,0

2410.50	Studiestøtte fagskoler	6,6
2410.50	Studiestøtte medisin	0,7
2410.70	Beholde 40% omgjøring for folkehøgskoleelever	98,1
2410.72	Renter utdanningsstøtte fagskoler	0,3
2410.72	Renter utdanningsstøtte medisin	0,0
2410.73	Prisjustere maksimalbeløpet i ordningen med studielånsgjeldssletting	44,5
2410.73	Utvide studiegjeldsslette til å gjelde for Svalbard	20,0
	Innsparinger	
200.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Kunnskapsdirektoratet	-30,0
201.21	Kutt i bevilgning til pilot med redusert arbeidstid i 10 barnehager	-30,0
220.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Utdanningsdirektoratet	-80,0
220.21	Redusere testregimet i skolen	-30,0
225.62	Tilskot til SFO i levekårsutsatte områder overføres til kommuneramma	-103,3
226.21	Redusere antall på brukerundersøkelser	-20,0
226.60	Tilskudd til smågruppeundervisning overføres til kommuneramma	-465,4
231.60	Kutt i tilskudd til toppa bemanning (ses i sammenheng med økt kommune-ramme)	-400,0
231.61	Økt pedagogtetthet i grunnbemanninga i levekårsutsatte områder overfø-res til kommuneramma	-224,8
256.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Direktoratet for høgare utdanning og kompetanse	-80,0
285.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Forskningsrådet	-20,0
272.71	Redusere tiltak for internasjonalisering i høyere utdanning	-50,0
	Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD)	
Kapittel og post	**Nøkkeltall**	**Endring i mill. kr**
	Netto endring	**5651,2**
	Satsinger	**5819,2**
	Innsparinger	**-168,0**
	Satsinger	
554.73	Styrke Merkur ordningen og satsing på beredskapsbutikker	60,0
553.69	Styrke Mobilisering til forskningsbasert innovasjon og ordningen for støtte til kommunale næringsfond	300,0
571.60	Øke de frie inntektene til kommunene (2 mrd. til start omsorgsløft)	3793,5

572.60	Øke de frie inntektene til fylkeskommunene (Styrke fylkesvegene)	1000,0
575.60	Ressurskrevende tjenester, styrke toppfinansieringsordningen	152,7
575.60	Utvide toppfinansieringsordningen til 68 år	112,0
581.72	Reversere regjeringens kutt i Etablering og tilpasning i distriktskommuner (boliger)	11,0
2412.90	Øke rammen til Husbanken med 10 mrd., blant annet til en satsing på trygghetsboliger	502,0
Ny	Tilskudd for å redusere billettprisene for hurtigbåt	250,0
Ny	Pilot risikoavlastning ved boligbygging i bygdevekstkommuner	20,0
Ny	Kommunenes samarbeidsarena for forskning (KSF)	20,0
Ny	Etablere en kommuneteknologiordning inkl. helseteknologiordningen	50,0
Ny	Skaleringsfond for velferdsinnovasjon	30,0
Ny	Omstillingsstøtte til små kommuner med store etableringer	20,0
	Innsparinger	
500.1	Effektivisere og redusere byråkrati i Kommunal- og distriktsdepartementet	-32,0
573.60	Fjerne virkemiddel for å insentivere til kommunesamanslåinger	-70,0
590.71	Nedskalere Design og arkitektur Norge (DOGA)	-20,0
595.01	Kutt i Statens kartverks driftsutgifter	-5,0
2412.01	Effektivisering i Husbanken og DiBK	-30,0
5312.90	Økte avdrag til Husbaneken	-3,0
5615.80	Renter til Husbanken som følge av økt utlånsramme	-11,0

Klima- og miljødepartementet (KLD)

Kapittel og post	Nøkkeltall	Endring i mill. kr
	Netto endring	**-3312,1**
	Satsinger	**669,9**
	Innsparinger	**-3982,0**
	Satsinger	
1400.76	Norges verdensarv driftsstøtte økning	1,0
1400.76	Noradapt – norsk senter for bærekraftig klimatilpassing	6,0
1400.76	Norske Parker	1,0
1400.76	Klimapark 2469 i Lom (senter for formidling av klima og natur i høgfjel-let)	1,0
1400.76	Fortidsminneforeningen – støtte til museumsdrift	5,6

1420.21	Tiltak for å bevare villaksen: Bestandsovervåkning	5,0
1420.21	Tiltak for å bevare villaksen: Strakstiltak for villaks	10,0
1420.21	Tiltak for å bevare villaksen: Kalking av vassdrag	5,0
1420.67	Natursats, Klimasats og tilskudd klimatilpasning	50,0
1420.71	Tiltak mot marin forsøpling	20,0
1420.72	Tilskudd til konfliktdempende rovvilttiltak	40,0
1420.78	Regionalpark Haldenkanalen	3,0
1420.85	Runde Miljøsenter	2,5
1420.86	Forbundet Kysten	2,2
1420.86	Fortidsminneforeningen	1,9
1420.86	Kulturvernforbundet	0,7
1420.86	Norsk Fyrhistorisk Forening	0,7
1420.86	Norsk Kulturarv	0,5
1428.50	Støtteordning for kjøp av elektriske og gassdrevne lastebiler	300,0
1428.50	Støtteordning for energieffektivisering i skipsfarten	100,0
1429.71	Tilskudd til fredet kulturmiljø i privat eie	14,5
1429.71	Fiskeværet Halten	2,0
1429.72	Tilskudd til tekniske og industrielle kulturminner	2,0
1429.72	Rjukanbanen istandsetting	20,0
1429.72	Tinnosbanen – istandsetting del 2	20,0
1429.73	Tilskudd til bygninger og anlegg fra middelalderen og brannsikring	5,0
1429.74	Tilskudd til fartøyvern	2,0
1429.74	DS Turisten og DS Engebret Soot	1,0
1429.75	Tilskudd til fartøyvernsentrene	7,3
1429.76	Tilskudd til utvalgte kulturlandskap i jordbruket og kulturlandskap i verdensarvområder	1,0
1429.79	Rjukan–Notodden industriarv	10,0
1432.50	Styrke bevilgningen til Norsk kulturminnefond	29,0
	Innsparinger	
1400.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Klima- og miljødepartementet	-30,0
1400.71	Redusert støtte til internasjonale organisasjoner	-50,0
1420.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Miljødirektoratet	-100,0
1420.01	Oppheve nullfiskeområdene i Oslofjorden og avvikle oppgaver med henblikk på nullfiskeområdene	-3,4
1420.21	Kutt i spesielle driftsutgifter til Miljødirektoratet	-50,0
1420.32	Kutt i midler til frivillig skogvern	-231,6

1428.50	Kutt i overføringer til Klima- og energifondet	-3002,0
1429.01	Effektivisere og redusere byråkrati ved Riksantikvaren	-10,0
1429.21	Kutt i spesielle driftsutgifter til Riksantikvaren	-5,0
1481.25	Redusert bevilgning til kvotekjøp av EU-kvoter/skogkreditter	-500,0
	Kultur- og likestillingsdepartementet (KUD)	
Kapittel og post	**Nøkkeltall**	**Endring i mill. kr**
	Netto endring	**-10,3**
	Satsingar	**193,3**
	Innsparingar	**-203,6**
	Satsinger	
315.60	Styrk grunnfinansieringen til frivilligsentralene	10,0
315.60	NFS som nasjonalt ressurssenter	1,6
315.73	Reversere kutt i Studieforbund	37,2
315.78	Kulturarena-millionen til Noregs Ungdomslag	1,0
315.78	Noregs ungdomslag	1,0
315.86	Tour of Norway	10,0
320.74	SKUDA (Skodespelar- og danseallianSen)	5,0
320.74	Foreningen Norden	0,9
320.74	Norges Husflidslag	1,5
320.74	Slekt og data	0,3
320.74	Davvi - Senter for scenekunst	3,0
320.74	Verdensbro og Fargespill	1,0
320.74	Musikk i Innlandet	1,0
320.74	Leveld kunstnartun	1,0
320.74	Protestfestivalen	0,4
320.74	Ole Bull akademiet Voss	0,5
320.74	Elden	2,0
320.74	Stiftinga Hilmar Alexandersen - Hilmarfestivalen	0,7
320.74	Operaskolen Trøndelag	1,0
320.74	Sør-Norsk folkemusikksenter	0,6
320.75	Kväänitatteri	1,0
320.75	Nye Rogaland Teater og Stavanger museum	10,0
320.75	Literaturbåten EPOS	1,5

320.75	Samovarteateret i Kirkenes	3,0
322.70	Arven – kompetansesenter for energiturisme	10,0
322.70	MIST – forprosjektering av nytt museum for kunst og form i Trondheim	10,0
322.70	Besøkssenteret Gulatinget	10,0
322.70	Forprosjekt utvidelse av Falstadsentre	6,0
322.70	Romsdalsmuseet – Søblomsten	1,7
322.70	Ishavsmuseet Aarvak	1,0
322.70	Moster amfi og kirkehistoriske senter	1,0
323.70	Brageteatret som regional kulturinstitusjon.	2,0
323.70	Opera Trøndelag	2,0
323.70	Turnéteatret i Trøndelag	1,8
323.71	Opera Østfold	2,0
323.71	Østfold Teater	2,0
325.60	Regionale kulturfond	1,9
326.70	Stiftelsen Hans Nielsen Hauge Senteret	1,0
326.73	Noregs Mållag	1,0
326.73	Auka støtte til Det norske samlaget	1,0
326.78	Nynorsk kultursentrum	1,0
326.80	Kristent Arbeid blant blinde og svaksynte (KABB)	4,4
327.71	Regionale pilegrimssentre	1,0
327.71	Kystpilgrimsleia	1,0
328.70	Prosjekt Fortene i Indre Østfold	1,0
328.70	Kjeller flyhistoriske – Spitfire PL258	5,0
328.70	Fast statlig bevilgning til Prøysenhuset	1,0
328.70	Aukrust-museet	3,5
328.70	Bemanning ved Tingvatn og Mandal museum	1,8
328.70	VIGA kulturhistoriske museum	5,1
328.70	Ryfylkemuseet - tradisjonshåndverk	1,0
328.70	Jakob Sande – senter for fortellerkunst	1,5
328.70	Museene Arven – Bergkunstsenteret og Talerstol	1,1
328.70	Nord-Norsk båtmuseum, Gratangen	2,2
328.70	Øke tilskuddet til Gudbrandsdalsmusea, på grunn av bygningsvern	2,0
328.70	Musea for kystkultur og gjenreising i Finnmark	3,0
328.78	Barnekunstmuseet	0,5
335.71	Samisk dagspresse (Ávvir og Ságat)	5,0
335.73	Landslaget for lokalaviser	2,0
335.73	Kristelig pressekontor	0,6

	Innsparinger	
300.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Kultur- og likestillingsdepartementet	-5,0
300.21	Kutt i spesielle driftsutgifter til Kultur- og likestillingsdepartementet	-0,5
300.79	Kutt i tilskudd til Kultur- og likestillingsdepartementet	-3,0
315.21	Forsknings- og utredningsmidler omprioriteres til kultur og kulturminner	-2,0
320.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Kulturdirektoratet	-18,0
322.01	Effektivisering og kutt i driftstilskudd til KORO	-14,0
322.21	Kutt i spesielle driftsutgifter til bygg og offentlige rom	-20,0
323.70	Kutt i tilskuddet til musikk- og scenekunstinstitusjoner (rehabilitering av Kunstnernes Hus i Oslo, delvis)	-50,0
325.75	Kutt i EUs program for kultur og audiovisuell sektor	-63,0
326.01	Kutt i driftutgifter til språk- og bibliotekformål. Omprioriteres	-20,0
329.01	Midler fra arkivformål omprioriteres til kultur og kulturminner	-1,0
339.01	Effektivisere og redusere byråkrati i pengespill, lotterier og stiftelser	-2,0
350.01	Kutt i sekretariatet for Diskrimineringsnemnda	-1,1
351.21	Effektivisering i forskning og utredning om likestilling	-2,0
353.50	Effektivisering i likestillings- og diskrimineringsombudet	-2,0

Landbruks- og matdepartementet (LMD)

Kapittel og post	Nøkkeltall	Endring i mill. kr
	Netto endring	**956,7**
	Satsingar	**976,8**
	Innsparingar	**-20,1**
	Satsinger	
1138.70	Økt støtte til organisasjoner	4,0
1138.75	Økt støtte til Dyrsku'n	1,8
1142.21	Intensivere arbeidet med beredskapslagring av korn, etablere mål om lagring av 6 mnd. Forbruk	30,0
1142.60	Tilskudd til veterinærdekning	100,0
1149.60	Flaskehalsprosjekter for tømmertransport på kommunale veier	50,0
1149.71	Tilskudd for å styrke skogsveinette	50,0
1149.73	Tilskudd til nyplanting av skog som klimatiltak	50,0
1149.73	Tilskudd til ungskogpleie, råteforebygging og nitrogengjødsling	45,0
1149.73	Økt støtte til skogplanteforedling gjennom Skogfrøverket	5,0
1152.70	Økt tilskudd til Bionova	20,0

1152.71 Ny	Industrielt biogassprogram under Bionova	400,0
1152.81	Tilskudd til næringsmiddelbedrifter i Troms og Finnmark, friske midler	10,0
1161.75	Oppsyn i statsallmenningene	5,0
NY	Etablere nasjonale beredskapslagre for såfrø	1,0
NY	IBU utenfor jordbruksoppgjøret, til investeringer i fjøs	200,0
1138.72	Stiftinga Norsk senter for økologisk landbruk	4,2
	Innsparinger	
1100.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Landbruks- og matdepartementet	-3,9
1115.01	Kutt i tilskuddet til Mattilsynets EU-rettede arbeid	-10,0
1142.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Landbruksdirektoratet	-6,2

Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)

Kapittel og post	Nøkkeltall	Endring i mill. kr
	Netto endring	**230,2**
	Satsingar	**459,5**
	Innsparingar	**-229,3**
	Satsinger	
900.81	Leverandørutviklingsprogrammet, mer midler til arbeidet med innovative anskaffelser i offentlige virksomheter.	5,0
909.73	Heve taket i nettolønnsordning (tilskudd til sysselsetting av sjøfolk) med 10 000kr, til 235 500	77,0
916.30	Øke rammen for nyanlegg og større investeringer i havneprosjekter	120,0
916.30	Oppstart innseiling Borg havn i Østfold	30,0
916.30	Oppstart Røst havn i Nordland	40,0
916.30	Oppstart Åkersvika havn i Troms	30,0
916.30	Oppstart Sørvær havn i Finnmark	30,0
916.30	Prosjekteringsmiddler Alta havn i Finnmark	10,0
916.60	Øke rammen til tilskudd til fiskerihavner	50,0
919.75	Ikke legge ned tilskudd til Selfangstnæringen	1,5
2421.76	Ikke avvikle miljøteknologiordningen til Innovasjon Norge	50,0
Ny	Sette i gang arbeidet med å opprette et statlig mineralselskap	1,0
Ny	Tilskudd til beredsjapslagring av drivstoff	20,0
	Innsparinger	
900.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Nærings- og fiskeridepartementet	-25,0

902.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Justervesenet	-4,2
903.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Norsk akkreditering	-10,0
904.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Brønnøysundregistra	-9,0
910.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Sjøfartsdirektoratet	-20,0
911.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Konkurransetilsynet	-10,0
912.01	Redusere bevilgningen til Klagenemndsekretariatet	-7,0
917.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Fiskeridirektoratet	-7,0
917.23	Avvikle prisrådet for havbruk	-20,1
917.01	Fjerne nullfiskeområdene i Oslofjorden. Dermed ikke behov for penger til arbeidet med oppfølging av nye fisketiltak i Oslofjorden.	-5,0
920.70	Kutt i overføringene til Norges forskningsråd	-15,0
923.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Havforskingsinstituttet	-20,0
923.45	Kutt i anskaffelser. Havforskningsinstituttet	-20,0
930.70	Nedskalere Design og arkitektur Norge (DOGA)	-5,0
935.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Patentstyret	-12,0
940.21	Kutt i internasjonaliseringstiltak, spesielle driftsutgifter	-10,0
940.71	Kutt i tilskudd til næringsfremme	-10,0
954.70	Effektivisere og redusere byråkrati i Petoro	-20,0
	Samferdselsdepartementet (SD)	
Kapittel og post	**Nøkkeltall**	**Endring i mill. kr**
	Netto endring	**806,9**
	Satsingar	**2667**
	Innsparingar	**-1860,1**
	Satsinger	
1300.71	Gjennomføring av tilskuddsordning for trafikksikkerhet	10,0
1310.71 Ny	Svalbard: Beboerrabatt på fly til fastlandet	20,0
1311.70 Ny	Tilskudd til Notodden lufthavn	15,0
1311.70 Ny	Tilskudd til Arendal lufthavn, Gullknapp	5,0
1320.22	Økt vedlikehold på riksvei slik at vedlikeholdsetterslepet reduseres	400,0
1320.30	Riksveiinvesteringer. Økt ramme, store prosjekter	220,0
1320.30	Oppstart E39 Storhaugen–Førde	30,0
1320.30	Oppstart E39 Volda–Furene	0,0
1320.30	Oppstart E134 Saggrenda–Elgsjø	20,0

1320.30	Oppstart Rv. 94 Saragammen–Rypefjord	30,0
1320.30	Oppstart E6 Nordkjosbotn–Hatteng	30,0
1320.30	Planleggingsmidler E16 Fagernes–Hande	20,0
1320.30	Planleggingsmidler til E6 Sørfoldtunnelene	10,0
1320.30	Riksveiinvesteringer. Økt ramme, mindre investeringstiltak	160,0
1320.30	Oppstart E6 Langnesberga	10,0
1320.30	Oppstart utbedring av Sjøgata langs E136 i Ålesund	10,0
1320.30	E134 Arm til Husøy hamn (Husøyvegen)	20,0
1320.30	Godsterminal Kopstad (veidelen)	70,0
1320.30	Økt tilskudd til skredsikringstiltak	100,0
1320.30	Økt tilskudd til flere døgnhvileplasser	50,0
1320.64	Utbedring av flaskehalser for tømmertransport på fylkesveier	50,0
1321.70	Raskest mulig oppstart av E39 Blørstad - Lyngdal	140,0
1321.70	Investeringsmidler Nye Veier som muliggjør oppstart av blant annet E39 Blørstad–Lyngdal, E6 Gyllan–Kvål, E6 Asen–Steinkjer, E39 Blørstad–Lyngdal, E6 Sjoa–Otta og utbedringsstrekningen E136 Vestnes–Dombås.	400,0
1352.73	Oppstartsbevilgning til ny Hamar stasjon	250,0
1352.73	Oppstart krysningsspor Ofotbanen (Søsterbekk)	52,0
1352.73	Planleggingsmidler dobbeltspor Stokke-Sandefjord	30,0
1352.73	Planarbeid godsterminal og togverksted på Kopstad i Horten	50,0
1352.73	Planleggingsmidler tømmerterminal på Hauerseter (Akershus)	20,0
1352.73	Utbedring av tømmerterminalen på Kongsvinger	20,0
1370.70	Posten AS: Dørterskeltjeneste og lørdagsaviser i distriktene	325,0
1320.73	Redusert bompengesats Ryfast	100,0
	Innsparinger	
1300.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Samferdselsdepartementet, inkl. samferdselsråd i Brussel	-20,0
1301.70	Pilotprosjekter for utslippsfrie anleggsplasser	-29,5
1315.72	Kutt i tilskudd til null- og lavutslippsluftfart	-41,5
1320.01	3 % kutt i driftsutgifter SVV: -166,5	-161,7
1330.62	Tilskudd til redusert pris på periodebilletter i fylkeskommunen	-200,0
1330.76	15 % effektiviseringsgevinst - Entur	-33,3
1330.77	20 % kutt i Entur	-4,7
1332.63	Redusere statlig andel i store kollektivprosjekt til 66 %	-97,6
1352.01	Nedleggelse av Jernbanedirektoratet	-402,1

1352.21	Kutt i konsulentbruk og utredninger i Jernbanedirektoratet	-94,9
1352.73	Kutt i forprosjektering av ny rikstunnel i Oslo	-20,0
5672.85	Utbytte fra Bane NOR eiendom	-750,0
	Utenriksdepartementet (UD)	
Kapittel og post	**Nøkkeltall**	**Endring i mill. kr**
	Netto endring	**-4981,9**
	Satsinger	**1727,5**
	Innsparinger	**-6709,4**
	Satsinger	
118.74	Økt tilskudd til Nei til EU	5,0
150.71	Verdens matvareprogram	250,0
162.71	Økt tilskudd til matsikkerhet	50,0
150.70	Øke støtten til flyktninger og bærekraftige vertssamfunn	50,0
150.72	Øke bevilgningen til FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)	50,0
151.73	Tilskudd til FN-sambandet	10,0
164.72	Styrke arbeidet for likestilling og kvinnehelse (UNFPA)	40,0
165.70	Styrke Norfund. Risikokapital	722,5
165.90	Styrke Norfund. Kapitalpåfylling	2167,5
165.71	Styrke Norfund. Klimainvesteringsfondet. Risikokapital	400,0
165.91	Styrke Norfund. Klimainvesteringsfondet. Kapitalpåfylling	1200,0
165.72	Styrke Norfund. Ukraina-fondet. Kapitalpåfylling	100,0
165.92	Styrke Norfund. Ukraina-fondet. Risikokapital	100,0
170.70	Sivilsamfunn. Økt støtte til sivilsamfunn	50,0
	Innsparinger	
100.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Utenriksdepartementet	-200,0
100.21	Kutt i satsing på EØS-arbeid	-10,0
100.45	Moderasjon i investeringer i utenlands eiendom	-10,0
100.70	Risikoavsetning skade på utenlandske ambassader	-1,4
103.01	Redusere byråkrati. Mer måtehold i representasjonsoppdragene for regjeringen	-10,0
116.70	Arbeide for måtehold og reduksjon i tilskuddet til internasjonale organisasjoner	-88,0
117.79	Kutt i EØS-finansieringsordningen 2021-2028	-980,0

117.80	Kutt i Den norske finansieringsordningen 2021–2028	-960,0
118.77	Redusere utenriksforskningsmidlene	-16,0
118.79	Redusere bevilgningen til interessefremme	-10,0
140.21	Halvering konsulentbruk	-35,0
141.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Norad	-44,0
141.21	Effektivisere og redusere byråkrati i Norad	-2,8
144.01	Effektivisere og redusere byråkrati i Norec	-2,2
144.70	Kutt i utvekslingsordninger	-25,0
144.71	Kutt i rekrutering til internasjonale organisasjoner	-25,0
159.70	Redusere regionbevilgning til Midtøsten og Nord-Afrika	-350,0
159.71	Redusere regionbevilgningen til Europa og Sentral-Asia	-200,0
159.72	Redusere regionbevilgningen til Afghanistan	-250,0
159.75	Redusere regionbevilgningen til Afrika	-250,0
159.76	Redusere regionbevilgningen til Asia	-250,0
159.77	Redusere regionbevilgningen til Latin-Amerika og Karibia	-90,0
160.70	Redusere bevilgningen til helse	-950,0
161.70	Redusere bevilgningen til utdanning	-200,0
161.71	Redusere bevilgningen til forskning	-50,0
161.74	Redusere bevilgningen til Norges forskningsråd på utviklingsområdet	-50,0

	Skatter og avgifter		
Kapittel og post	**Nøkkeltall**	**Bokført mill. kr**	**Påløpt mill. kr**
	Netto endring	**-2411,3**	**-2914,3**
	Lettelser	**-13923,6**	**-14426,6**
	Skjerpelser	**11512,3**	**11512,3**
	Lettelser	**Bokført**	**Påløpt**
5501.70	Øke frikortgrensen til kr 125 000	-485,0	-485,0
5501.70	Øke personfradraget med kr 4900	-4110,0	-4110,0
5501.70	Øke kilometersatsen i reisefradraget for pendlere til 2 kr	-110,0	-110,0
5501.70	Øke øvre grense i sjømannsfradraget med kr 10 000 kroner	-35,0	-35,0
5501.70	Øke øvre grense i fiskerfradraget med kr 10 000 kroner	-14,0	-14,0
5501.70	Øke grensene i jordbruksfradraget med 10 000 kroner	-40,0	-40,0
5501.70	Øke øvre grense i fradraget for reindrift med 10 000 kroner	-1,0	-1,0
5501.70	Øke øvre grense i skiferfradraget med 10 000 kroner	-0,1	-0,1
5501.70	Fjerne tidsbegrensningen i pendlerfradraget for kabinansatte og piloter	-10,0	-10,0
5501.70	Gjennomføre Skattekommisjonens forslag til opsjonsbeskattning (svensk modell)	-20,0	-20,0
5521.70	Redusert skatteingang som følge av endret taxfree-ordning med veksling fra tobakk til alkohol	-100,0	-100,0
5538.70	Fjerne veibruksavgift på bensin frem til 1. juli 2027	-1235,0	-1235,0
5538.71	Fjerne veibruksavgift på autodiesel frem til 1. juli 2027	-1900,0	-1900,0
5538.72	Fjerne veibruksavgift på naturgass og LPG frem til 1. juli 2027	-0,5	-0,5
5543.70	Ikke trappe opp CO2-avgiften	-2460,0	-2890,0
5543.70	Midlertidig reduskjon i CO2-avgiften frem til 1. juli 2027 (samme nivå som vedtatt mars 2026 eks. fiske)	-2600,0	-2600,0
5543.70	Fjerne CO2-avgiften for fiske og fangst	-595,0	-650,0
5543.70	Ikke øke redusert CO2-avgift på kvotepliktig innenriks sjøfart	-153,0	-166,0
5543.70	Ikke øke CO2-avgiften for vekthusnæringen	-22,0	-24,0
5543.70	Ikke innføre CO2-avgift for industri som ikke omfattes av kvote-systemet	-33,0	-36,0
	Skjerpelser		
5501.70	Økt skatt på høye inntekter	4652,0	4652,0
5701.70	Minre reduksjon i trygdeavgiften ifht. regjeringens forslag	1232,5	1232,5

Kapittel og post	Nøkkeltall	Bokført mill. kr	Påløpt mill. kr
5501.72	Fjerne standardfradraget for utenlandske arbeidstakere	25,0	25,0
5511.70	Ikke redusere tollavgifter på klær og tekstiller	675,0	675,0
5511.70	Innføre småpakketoll på varer som importeres direkte fra utenlandsk nettbutikk	400,0	400,0
5541.70	Økt elavgift datasenter til 34 øre/kWh (svensk nivå)	1227,0	1227,0
Ny	Eksportavgift på som eksporteres i likestrømskablene til utlandet	3300,8	3300,8

Nøkkeltall, Sp altbud 2027	Satsinger (lettelser)	Innsparing (skjerpelse)	Netto endring, mill. kr
Statens utgifter (departementene)	20 329	-22 740	-2 411
Statens inntekter (skatter og avgifter)	-13 924	11 512	-2 411
Oljepengebruk ifht. regjeringen			**0**
Statens utgifter fordelt på departement			
AID (Arbeids- og inkluderingsdepartementet)	922	-1 488	-566
BFD (Barne- og familiedepartementet)	322	-256	66
DFD (Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet)	200	-2 664	-2 464
ED (Energidepartementet)	1 365	-1 880	-515
FD (Forsvarsdepartementet)	259	-182	77
FIN (Finansdepartementet)	66	-149	-83
HOD (Helse- og omsorgsdepartementet)	3 396	-995	2 401
JD (Justis- og beredskapsdepartementet)	737	-421	316
KD (Kunnskapsdepartementet)	545	-1 534	-988
KDD (Kommunal- og distriktsdepartementet)	5 819	-168	5651
KLD (Klima- og miljødepartementet)	670	-3 982	-3 312
KUD (Kultur- og likestillingsdepartementet)	193	-204	-10
LMD (Landbruks- og matdepartementet)	977	-20	957
NFD (Nærings- og fiskeridepartementet)	465	-229	235
SD (Samferdselsdepartementet)	2 667	-1 860	807
UD (Utenriksdepartementet)	1728	-6 709	-4 982

Kommuner og fylker

Senterpartiets økninger

Fylkesmilliard - fordeling

Fylkeskommune	Økn. tusen kr
Østfold	36 621
Akershus	66 432
Oslo	26 468
Innlandet	108 549
Buskerud	41 328
Vestfold	35 441
Telemark	34 767
Agder	71 291
Rogaland	70 064
Vestland	149 491
Møre og Romsdal	75 264
Trøndelag	112 623
Nordland	81 381
Troms	59 720
Finnmark	30 560
Hele landet	**1 000 000**

Fylkestabellen er fordelt etter fylkesveinøkkelen

Kommunenes økte inntekter med Sp-opplegget

Tabellene viser de økte inntekter som primær-kommunene vil få med Senterpartiets opplegg. Samlet gir Sp 3,79 mrd. kr mer i frie inntekter til kommunene, hvorav 1 mrd. kr. er fordelt etter grunnskoletilskuddet.

Østfold		
K-nr.	Kommune	Økn. tusen kr
3101	Halden	19 798
3103	Moss	33 075
3105	Sarpsborg	38 661
3107	Fredrikstad	54 951
3110	Hvaler	2 674
3112	Råde	5 156
3114	Våler	4 886
3116	Skiptvet	2 833
3118	Indre Østfold	33 729
3120	Rakkestad	5 980
3122	Marker	2 192
3124	Aremark	1 121
	Sum Østfold	**205 056**

Akershus		
K-nr.	Kommune	Økn. tusen kr
3201	Bærum	82 794
3203	Asker	67 101
3205	Lillestrøm	59 439
3207	Nordre Follo	43 333
3209	Ullensaker	28 969
3212	Nesodden	14 270
3214	Frogn	10 633
3216	Vestby	12 931
3218	Ås	14 484
3220	Enebakk	7 915
3222	Lørenskog	30 139
3224	Rælingen	13 666
3226	Aurskog-Høland	12 082
3228	Nes	16 557
3230	Gjerdrum	4 977
3232	Nittedal	16 516
3234	Lunner	6 402
3236	Jevnaker	4 757
3238	Nannestad	10 263
3240	Eidsvoll	18 329
3242	Hurdal	1 914
	Sum Akershus	477 470

Oslo		
K-nr.	Kommune	Økn. tusen kr
301	Oslo	410 600
	Oslo (fylkesmidler)	26 468
	Sum Oslo	437 068

Innlandet		
K-nr.	Kommune	Økn. tusen kr
3401	Kongsvinger	11 935
3403	Hamar	21 683
3405	Lillehammer	18 616
3407	Gjøvik	20 506
3411	Ringsaker	25 777
3412	Løten	6 162
3413	Stange	15 109
3414	Nord-Odal	3 310
3415	Sør-Odal	4 273
3416	Eidskog	4 310
3417	Grue	2 560
3418	Åsnes	4 325
3419	Våler	2 275
3420	Elverum	14 684
3421	Trysil	4 491
3422	Åmot	2 441
3423	Stor-Elvdal	2 027
3424	Rendalen	1 852
3425	Engerdal	1 096
3426	Tolga	1 745
3427	Tynset	5 169

3428	Alvdal	2 151
3429	Folldal	1 211
3430	Os	1 371
3431	Dovre	2 150
3432	Lesja	1 903
3433	Skjåk	1 513
3434	Lom	2 037
3435	Vågå	2 651
3436	Nord-Fron	5 075
3437	Sel	4 064
3438	Sør-Fron	2 430
3439	Ringebu	3 567
3440	Øyer	3 867
3441	Gausdal	4 845
3442	Østre Toten	11 394
3443	Vestre Toten	9 278
3446	Gran	10 333
3447	Søndre Land	4 090
3448	Nordre Land	4 014
3449	Sør-Aurdal	2 808
3450	Etnedal	1 127
3451	Nord-Aurdal	3 960
3452	Vestre Slidre	1 519
3453	Øystre Slidre	3 049
3454	Vang	1 278
	Sum Innlandet	266 031

Buskerud

K-nr.	Kommune	Økn. tusen kr
3301	Drammen	65 160
3303	Kongsberg	19 484
3305	Ringerike	20 808
3310	Hole	5 342
3312	Lier	18 864
3314	Øvre Eiker	13 725
3316	Modum	10 319
3318	Krødsherad	1 550
3320	Flå	1 020
3322	Nesbyen	1 984
3324	Gol	2 785
3326	Hemsedal	1 766
3328	Ål	4 251
3330	Hol	3 118
3332	Sigdal	3 625
3334	Flesberg	1 790
3336	Rollag	1 174
3338	Nore og Uvdal	2 136
	Sum Buskerud	178 904

Vestfold

K-nr.	Kommune	Økn. tusen kr
3901	Horten	18 471
3903	Holmestrand	17 082
3905	Tønsberg	37 916
3907	Sandefjord	44 603
3909	Larvik	32 138
3911	Færder	17 849
	Sum Vestfold	168 059

Telemark

K-nr.	Kommune	Økn. tusen kr
4001	Porsgrunn	24 352
4003	Skien	36 348
4005	Notodden	10 152
4010	Siljan	2 100
4012	Bamble	9 602
4014	Kragerø	6 293
4016	Drangedal	3 378
4018	Nome	4 012
4020	Midt-Telemark	7 119
4022	Seljord	2 377
4024	Hjartdal	1 253
4026	Tinn	4 548

4028	**Kviteseid**	1 656
4030	**Nissedal**	1 700
4032	**Fyresdal**	1 085
4034	**Tokke**	2 038
4036	**Vinje**	3 758
	Sum Telemark	121 772

Agder

K-nr.	Kommune	Økn. tusen kr
4201	**Risør**	5 080
4202	**Grimstad**	16 857
4203	**Arendal**	29 553
4204	**Kristiansand**	78 830
4205	**Lindesnes**	17 963
4206	**Farsund**	7 082
4207	**Flekkefjord**	7 331
4211	**Gjerstad**	1 659
4212	**Vegårshei**	1 541
4213	**Tvedestrand**	4 492
4214	**Froland**	4 910
4215	**Lillesand**	7 983
4216	**Birkenes**	4 519
4217	**Åmli**	1 840
4218	**Iveland**	1 140
4219	**Evje og Hornnes**	3 284
4220	**Bygland**	1 537
4221	**Valle**	1 070
4222	**Bykle**	1 486
4223	**Vennesla**	10 309
4224	**Åseral**	914
4225	**Lyngdal**	9 052
4226	**Hægebostad**	1 824
4227	**Kvinesdal**	5 871
4228	**Sirdal**	1 884
	Sum Agder	228 013

Rogaland

K-nr.	Kommune	Økn. tusen kr
1101	**Eigersund**	11 227
1103	**Stavanger**	95 135
1106	**Haugesund**	24 372
1108	**Sandnes**	55 334
1111	**Sokndal**	2 052
1112	**Lund**	3 479
1114	**Bjerkreim**	2 341
1119	**Hå**	13 770
1120	**Klepp**	14 475
1121	**Time**	14 523
1122	**Gjesdal**	8 901
1124	**Sola**	18 671
1127	**Randaberg**	6 956
1130	**Strand**	8 982
1133	**Hjelmeland**	2 705
1134	**Suldal**	4 789
1135	**Sauda**	4 122
1144	**Kvitsøy**	766
1145	**Bokn**	917
1146	**Tysvær**	9 432
1149	**Karmøy**	30 309
1151	**Utsira**	600
1160	**Vindafjord**	7 760
	Sum Rogaland	341 618

Vestland

K-nr.	Kommune	Økn. tusen kr
4601	**Bergen**	177 332
4602	**Kinn**	12 989
4611	**Etne**	2 914
4612	**Sveio**	5 182
4613	**Bømlo**	9 800
4614	**Stord**	13 427
4615	**Fitjar**	3 011

4616	**Tysnes**	2 913
4617	**Kvinnherad**	12 637
4618	**Ullensvang**	10 043
4619	**Eidfjord**	956
4620	**Ulvik**	1 017
4621	**Voss**	13 120
4622	**Kvam**	6 429
4623	**Samnanger**	2 145
4624	**Bjørnafjorden**	20 937
4625	**Austevoll**	4 077
4626	**Øygarden**	28 358
4627	**Askøy**	22 685
4628	**Vaksdal**	4 294
4629	**Modalen**	683
4630	**Osterøy**	6 295
4631	**Alver**	23 563
4632	**Austrheim**	2 362
4633	**Fedje**	741
4634	**Masfjorden**	2 274
4635	**Gulen**	3 067
4636	**Solund**	843
4637	**Hyllestad**	1 087
4638	**Høyanger**	3 804
4639	**Vik**	2 171
4640	**Sogndal**	9 807
4641	**Aurland**	1 879
4642	**Lærdal**	2 038
4643	**Årdal**	3 370
4644	**Luster**	7 034
4645	**Askvoll**	3 342
4646	**Fjaler**	2 874
4647	**Sunnfjord**	17 053
4648	**Bremanger**	4 061
4649	**Stad**	8 469
4650	**Gloppen**	5 281
4651	**Stryn**	6 893
	Sum Vestland	473 260

Møre og Romsdal

K-nr.	Kommune	Økn. tusen kr
1505	**Kristiansund**	16 771
1506	**Molde**	24 388
1508	**Ålesund**	38 633
1511	**Vanylven**	2 893
1514	**Sande**	2 616
1515	**Herøy**	7 665
1516	**Ulstein**	6 627
1517	**Hareid**	4 474
1520	**Ørsta**	8 616
1525	**Stranda**	3 920
1528	**Sykkylven**	5 034
1531	**Sula**	6 539
1532	**Giske**	6 590
1535	**Vestnes**	4 859
1539	**Rauma**	5 831
1547	**Aukra**	2 752
1554	**Averøy**	4 292
1557	**Gjemnes**	2 280
1560	**Tingvoll**	2 915
1563	**Sunndal**	6 263
1566	**Surnadal**	4 762
1573	**Smøla**	1 988
1576	**Aure**	2 546
1577	**Volda**	8 549
1578	**Fjord**	2 753
1579	**Hustadvika**	10 795
1580	**Haram**	7 893
	Sum Møre og Roms	203 243

Trøndelag		
K-nr.	Kommune	Økn. tusen kr
5001	Trondheim	128 606
5006	Steinkjer	18 075
5007	Namsos	12 462
5014	Frøya	6 188
5020	Osen	921
5021	Oppdal	5 439
5022	Rennebu	1 660
5025	Røros	4 111
5026	Holtålen	1 941
5027	Midtre Gauldal	5 317
5028	Melhus	13 730
5029	Skaun	5 966
5031	Malvik	10 424
5032	Selbu	3 469
5033	Tydal	857
5034	Meråker	1 645
5035	Stjørdal	18 134
5036	Frosta	1 737
5037	Levanger	13 591
5038	Verdal	10 115
5041	Snåsa	1 979
5042	Lierne	1 602
5043	Røyrvik	705
5044	Namsskogan	873
5045	Grong	2 053
5046	Høylandet	1 062
5047	Overhalla	2 809
5049	Flatanger	1 503
5052	Leka	768
5053	Inderøy	5 756
5054	Indre Fosen	7 126
5055	Heim	4 794
5056	Hitra	5 100
5057	Ørland	7 953
5058	Åfjord	3 530
5059	Orkland	13 687
5060	Nærøysund	7 586
5061	Rindal	1 400
	Sum Trøndelag	334 675

Nordland		
K-nr.	Kommune	Økn. tusen kr
1804	Bodø	35 803
1806	Narvik	15 005
1811	Bindal	1 134
1812	Sømna	1 926
1813	Brønnøy	5 127
1815	Vega	1 060
1816	Vevelstad	718
1818	Herøy	1 367
1820	Alstahaug	6 486
1822	Leirfjord	1 593
1824	Vefsn	8 735
1825	Grane	1 151
1826	Hattfjelldal	1 076
1827	Dønna	1 667
1828	Nesna	1 322
1832	Hemnes	4 576
1833	Rana	16 921
1834	Lurøy	3 402
1835	Træna	711
1836	Rødøy	3 022
1837	Meløy	6 305
1838	Gildeskål	2 932
1839	Beiarn	971
1840	Saltdal	3 720
1841	Fauske	6 490
1845	Sørfold	2 338
1848	Steigen	3 241

1851	**Lødingen**	1 917
1853	**Evenes**	1 162
1856	**Røst**	717
1857	**Værøy**	808
1859	**Flakstad**	1 062
1860	**Vestvågøy**	8 381
1865	**Vågan**	9 089
1866	**Hadsel**	5 874
1867	**Bø**	3 193
1868	**Øksnes**	3 142
1870	**Sortland**	8 486
1871	**Andøy**	3 114
1874	**Moskenes**	955
1875	**Hamarøy**	2 796
	Sum Nordland	189 498

Troms

K-nr.	Kommune	Økning, tusen kr
5501	**Tromsø**	54 939
5503	**Harstad**	17 141
5510	**Kvæfjord**	2 341
5512	**Tjeldsund**	3 931
5514	**Ibestad**	1 094
5516	**Gratangen**	997
5518	**Lavangen**	966
5520	**Bardu**	2 816
5522	**Salangen**	1 488
5524	**Målselv**	6 651
5526	**Sørreisa**	2 626
5528	**Dyrøy**	989
5530	**Senja**	13 910
5532	**Balsfjord**	4 606
5534	**Karlsøy**	2 031
5536	**Lyngen**	2 749
5538	**Storfjord**	1 846
5540	**Kåfjord**	1 886
5542	**Skjervøy**	2 786
5544	**Nordreisa**	3 731
5546	**Kvænangen**	1 512
	Sum Troms	131 035

Finnmark

K-nr.	Kommune	Økning, tusen kr
5601	**Alta**	18 239
5603	**Hammerfest**	9 267
5605	**Sør-Varanger**	7 094
5607	**Vadsø**	4 182
5610	**Karasjok**	1 663
5612	**Kautokeino**	2 342
5614	**Loppa**	1 387
5616	**Hasvik**	1 948
5618	**Måsøy**	1 501
5620	**Nordkapp**	1 852
5622	**Porsanger**	3 801
5624	**Lebesby**	1 572
5626	**Gamvik**	1 959
5628	**Tana**	2 798
5630	**Berlevåg**	900
5632	**Båtsfjord**	1 461
5634	**Vardø**	1 398
5636	**Nesseby**	899
	Sum Finnmark	64 261

Senterpartiets stortingsgruppe
Stortinget, Postboks 1700 Sentrum 0026 Oslo | sp.postmottak@stortinget.no | www.senterpartiet.no